

Spis treści

POLSKA ZIELONA SIEĆ

Biuro Związku Stowarzyszeń:

ul. Raszyńska 32/44, 02-026 Warszawa
tel. (22) 668 67 08, fax (22) 668 97 92

Masz prawo wiedzieć!

Do Polskiej Zielonej Sieci należą następujące organizacje:

- Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju (Wrocław)
- Federacja Zielonych Grupa Szczecińska (Szczecin)
- Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych (Kraków)
- Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” (Łódź)
- Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej (Poznań)
- Stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju AGRO-GROUP (Białystok)
- Społeczny Instytut Ekologiczny (Warszawa)
- Towarzystwo dla Natury i Człowieka (Lublin)

Foto na okładce B. Śmielowski

DEKADA NADRABIANIA ZALEGŁOŚCI	2
NAJWIĘKSZY FUNDUSZ W EUROPIE	3
IV TURNIEJ EKOLOGICZNY	5
„EDUKACJA EKOLOGICZNA – EDUKACJĄ NASZEJ PRZYSZŁOŚCI”	6
FORMY OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE DOPIEWO	8
UCHWAŁA NR XXXIII/287/01 RADY GMINY DOPIEWO Z DNIA 12 LUTEGO 2001R.	9
SZWAJCARSKI DZIEŃ OCHRONY ŚRODOWISKA Z UDZIAŁEM JEGO EKSCIELENCJI PANA PAULA A. RAMSEYERA AMBASADORA SZWAJCARII	11
PREZENTACJA NOWEGO FUNDUSZU PODCZAS UROCZYSTYCH OBCHODÓW SZWAJCARSKIEGO DNIA OCHRONY ŚRODOWISKA WARSZAWA 30 MAJA 2001 CENTRAL & EAST EUROPEAN ENVIRONMENTAL INVESTMENT FUND FUNDUSZ INWESTYCJI PROEKOLOGICZNYCH	12
SOLIDNE PODSTAWY SZWAJCARSKIEJ KONIUNKTURY	15
WAŻNA INFORMACJA DLA ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH - WYBÓR CZŁONKA KOMITETU MONITORUJĄCEGO PROGRAM SAPARD	16
CZY STANOWISKO RZĄDU NIEMIEC WPŁYNIE NA POLITYKĘ ROLNĄ CAŁEJ UNII EUROPEJSKIEJ	17
PROGRAM MONITORINGU PTAKÓW WYKAZUJE WALORY POLSKIEGO ROLNICTWA	18
CZY DOJDZIE DO BUDOWY ELEKTROWNI WODNEJ NA RZECIE PIŁAWIE W ZABRODZIU W OBSZARZE KRAJOBRAZU CHRONIONEGO?	19
POWSTAJE PARK NARODOWY „UJŚCIE WARTY”	21

Wydawca: Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej – Biblioteka Ekologiczna. **Adres Wydawcy i Redakcji:** 61-715 Poznań, ul. Kościuszki 79, tel.: (0-61) 852 41 39, (061) 852 13 25, fax: (0-61) 852 82 76. **Redaguje Zespół. Skład i druk:** PRODRUK Poznań ul. Błażeja 3, tel. 8229-046. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i adiustacji tekstów oraz zmiany tytułów. Przedruk materiałów lub ich części tylko za zgodą redakcji Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego. Nakład wydrukowano na papierze ekologicznym.

DEKADA NADRABIANIA ZALEGŁOŚCI

Stan naszego środowiska naturalnego jesteśmy skłonni postrzegać w ciemnych barwach. Jest to pozostałość po przeszłości, kiedy to np. w 1980r. na ochronę środowiska przeznaczono zaledwie 0,2 % PKB. W ciągu ostatnich 10 lat nastąpił jednak olbrzymi postęp w tej dziedzinie i dziś Polska może być uważana za kraj prowadzący skuteczną politykę ochrony środowiska, nie tylko w zakresie ograniczenia zanieczyszczeń, ale również coraz bardziej oszczędnego nim gospodarowania. Weźmy przykład podstawowego nośnika energii, jakim jest u nas węgiel. W końcu lat 80. wydobywanie sięgało 200 mln ton i ciągle brakowało węgla na cele energetyczne. Dziś wydobywanie jest prawie o połowę mniejsze, a energetyka dysponuje nadwyżkami mocy.

Na postęp ten złożyło się wiele czynników. Najważniejsze to przejście od gospodarki nakazowo-rozdziałowej, w której zagadnienie ochrony środowiska, a w związku z tym i nakłady na ten cel, były zawsze na dalszych miejscach, do gospodarki rynkowej. Środowisko naturalne zaczęto traktować jak dobro, które kosztuje i za korzystanie z niego trzeba płacić.

Łączne nakłady na ochronę środowiska zwiększyły się z 415 mln zł w 1990r. do 8,6 mld zł w 1999r. Stanowiło to 1,6 % PKB, wobec 0,7 % w 1990r. 90 % wydatków ponoszą podmioty gospodarcze i jednostki samorządu terytorialnego.

Państwo wspiera te wysiłki, nakreślając strategię polityki ekologicznej, wprowadzając odpowiednie mechanizmy w zakresie finansowania działalności w tej dziedzinie oraz stwarzając ramy prawne.

System finansowania ochrony środowiska działa sprawnie i skutecznie. Obok funduszy ochrony środowiska, na czele z NFOŚ, jego uzupełnieniem jest coraz szerszy udział banków oraz różnych fundacji, w tym Ekofunduszu, powstałego z zamiany części polskiego długu na nakłady ekologiczne, czyli tzw.

eko-konwersji.

Silnym bodźcem dla przyspieszenia zmian w dziedzinie ochrony środowiska jest członkostwo Polski w OECD oraz zbliżające się przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, które nakłada wymogi zharmonizowania naszego ustawodawstwa z obowiązującym w Unii oraz nadrobienia występujących jeszcze w wielu dziedzinach zaległości. Koszt dostosowania do UE szacuje się na 35 mld Euro.

Efekty narodowej polityki ekologicznej są już wyraźnie widoczne. W latach 90. emisje pyłów zmniejszyły się o 78 %, dwutlenku siarki – o 40 %, związków azotu – 35 %. Zużycie wody zostało ograniczone o 20 %, a odprowadzanie nie oczyszczonych ścieków – o 68 %. Liczba miast posiadających swoje oczyszczalnie ścieków zwiększyła się o 285, czyli o 60 %. Znaczny postęp osiągnięto też w dziedzinie ochrony przyrody – tereny objęte ochroną prawną

przyrody zwiększyły się z 3,5 % obszaru kraju w 1980r. oraz 19,4 % w 1990r. do 31 % w końcu 1998r.

Dzięki konsekwentnie realizowanej polityce ekologicznej państwa, zgodnej z konstytucyjną zasadą zrównoważonego rozwoju, w ostatnim dziesięcioleciu nastąpiła wyraźna poprawa stanu środowiska. Nakłady na ten cel systematycznie rosną i sięgają obecnie 9 mld zł. Liczba ta wskazuje, że Polska stała się obecnie dużym rynkiem przyciągającym „zielony kapitał”, zarówno rodzimy jak i zagraniczny.

Jednak metody ekonomiczne muszą być bardziej skuteczne. Zmiany zmierzają do wprowadzenia typowo rynkowych instrumentów ekonomiczno-finansowych w zarządzaniu tą dziedziną, takich jak opłaty produktowe i depozyty ekologiczne. Zwiększy to oddziaływanie na proekologiczne zachowanie przedsiębiorstw i całego społeczeństwa, a jednocześnie przyczyni się do zwiększenia środków na ochronę środowiska.

Przygotowując się do członkostwa w UE skupiamy się na dostosowaniu polskiego prawa ochrony środowiska do prawodawstwa wspólnotowego.

„Konstytucja ekologiczna”, czyli ustawa o ochronie środowiska, będzie podstawą prawną dla zarządzania tą sferą w Polsce. Jest to nowoczesne prawo ekologiczne, w całości dostosowane do obowiązującego w krajach UE. W czasie negocjacji przedakcesyjnych Polska występuje o okresy przejściowe postulując odsunięcie wykonania niektórych zapisów prawa wspólnotowego ze względu na niezbędne do tego celu nakłady finansowe, które muszą być rozłożone w czasie.

Przygotowana w Ministerstwie Środowiska nawa polityka ekologiczna państwa jest również zharmonizowana z polityką organizacji międzynarodowych, takich jak ONZ czy OECD.

Międzyresortowa długofalowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju, w przygotowaniu której uczestniczyło również nasze Ministerstwo, stać się powinna swoistym kompasem dla państwa i społeczeństwa. Generalną przesłanką tego dokumentu jest koncepcja szybkiego rozwoju gospodarczego i wzrostu jakości życia ludności, przy jednoczesnej poprawie stanu środowiska i dążeniu do zachowania go w dobrym stanie dla przyszłych pokoleń.

Współpraca międzynarodowa w ochronie środowiska jest ukierunkowana na rozwiązanie trudnych problemów ekologicznych, wsparcie realizacji polskiej polityki ekologicznej, zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju, transferu nowoczesnych, przyjaznych dla środowiska technologii oraz promocji polskiego przemysłu w ochronie środowiska na obcych rynkach.

Antoni TOKARCZUK
Minister Środowiska
INWESTOR 2001

NAJWIĘKSZY FUNDUSZ W EUROPIE

Wydając rocznie równowartość około 400 mln USD, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest największym funduszem ekologicznym w Europie. Został powołany do życia w kwietniu 1989r., a więc w przededniu wielkich przemian w Polsce, w których aktywnie uczestniczył.

W ciągu 12 lat działalności dofinansował przeszło 8500 projektów ekologicznych kwotą blisko 9 mld zł.

Narodowy Fundusz jest instytucją, która zapoczątkowała proces tworzenia systemu funduszy ochrony środowiska w Polsce. System ten ewoluował wraz z postępem procesu transformacji polskiej gospodarki. W 1993r. powstały gminne fundusze ochrony środowiska oraz nadano osobowość prawną wojewódzkim funduszom ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

W 1999r., wraz z wprowadzeniem nowego podziału administracyjnego kraju, utworzono powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Zmiany te służyły głównie decentralizacji rozdziału środków finansowych pochodzących z opłat za zanieczyszczanie środowiska i wprowadzenie w nim zmian oraz kar za nieprzestrzeganie wymogów jego ochrony.

NFOŚiGW otrzymuje ok. 27 % tych wpływów, fundusze wojewódzkie

– 42 %, powiatowe – 9 %, a gminne – 22 %.

Narodowy Fundusz odgrywa wiodącą rolę wśród źródeł finansowania ochrony środowiska w Polsce. Obok systemu funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, kluczowe znaczenie mają środki własne inwestorów, tak jednostek samorządu terytorialnego jak i przedsiębiorstw, kredyty pochodzące z systemu bankowego oraz międzynarodowych instytucji finansowych, a także budżetu państwa, fundacji i funduszy zagranicznych.

Narodowy Fundusz, którego celem jest realizacja polityki ekologicznej państwa, współpracuje z tymi instytucjami w kształtowaniu i doskonaleniu zasad finansowania ochrony środowiska oraz podejmuje działania na rzecz zwiększania efektywności wykorzystania środków będących w jego dyspozycji.

Przychody Narodowego Funduszu

Do Narodowego Funduszu wpływa część opłat za gospodarce korzystanie ze środowiska oraz kar za naruszanie wymagań jego ochrony, w tym m.in. opłaty i kary za wprowadzanie substancji zanieczyszczających powietrze, za składowanie odpadów, za korzystanie z wód, wydobywanie żwiru, piasku i kamienia, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi. Zyskując na znaczeniu źródło środków finansowych stanowią zwroty udzielonych przez Narodowy Fundusz pożyczek. Aktualnie wartości należności z tego tytułu przekracza 3,8 mld złotych. Środki te stopniowo wracają do Narodowego Funduszu i są wy-

korzystywane ponownie na dofinansowanie ekologicznych przedsięwzięć. Narodowy Fundusz ma również przychody z prowadzonych operacji finansowych. W 2000r. wyniosły one 429 mln zł i były pięciokrotnie wyższe od kosztów jego działalności. W ciągu kilku ostatnich lat wynik finansowy Funduszu kształtował się na średnim poziomie około 250 mln zł.

Dziedziny finansowania i wydatki na ochronę środowiska w latach 1989-2000

Lista głównych dziedzin, które mogły być finansowane, obejmuje:

- ochronę wód i gospodarkę wodną (3,1 mld zł)
- ochronę powietrza (2,8 mld zł)
- ochronę powierzchni ziemi (548 mln zł)
- ochronę przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo (225 mln zł)
- geologię i górnictwo (665 mln zł)
- edukację ekologiczną (116 mln zł)

Dominujący udział w wydatkach na ochronę środowiska ma ochrona wód i gospodarka wodna oraz ochrona powietrza. W latach 1989-99 na pierwszą dziedzinę Narodowy Fundusz przeznaczył 3,1 mld złotych, dzięki czemu stworzono możliwość oczyszczania ponad 5 mln mł ścieków na dobę, co stanowi ponad połowę ścieków przemysłowych i komunalnych, odprowadzanych do wód powierzchniowych. Wybudowano też około 6 tys. km sieci kanalizacyjnej i 1313 km sieci wodociągowej. NFOŚiGW dofinansował ochronę ujęć wody dla wielu miast, a także budowę zbiorników retencyjnych.

Na ochronę powietrza w tym okresie przeznaczono 2,8 mld zł. Obejmowało to dofinansowanie nowoczesnych technologii, mających na celu ograniczenie emisji dwutlenku siarki i tlenków azotu, a także obniżenie energochłonności i racjonalizację systemów ciepłych oraz produkcję i instalacje urządzeń redukujących zanieczyszczenia. Głównymi beneficjentami Narodowego Funduszu były elektrownie, zakłady chemiczne, cementownie i huty, ale również szkoły, szpitale.

Inwestycje w zakresie ochrony powierzchni ziemi to 584 mln zł, a środki te przeznaczone były głównie na wspieranie technologii mało – i bezodpadowych, utylizacji i kompleksowego unieszkodliwiania odpadów przemysłowych i komunalnych. Fundusz uczestniczył też w finansowaniu rekultywacji terenów zdegradowanych działalnością przemysłową i wojskową.

Na ochronę przyrody i leśnictwo Fundusz przeznaczył w ubiegłym dziesięcioleciu 255 mln zł, wspierając przedsięwzięcia w parkach narodowych, krajobrazowych i rezerwatach przyrody. Pomoc kierowana jest na restytucję

NAJWIĘKSZY FUNDUSZ W EUROPIE

i reintrodukcję zagrożonych gatunków, kompleksową ochronę drzewostanów i ekosystemów leśnych oraz przywracanie walorów przyrodniczych założeń pałacowo – parkowych, wpisanych do rejestru zabytków.

Geologia i górnictwo wchłonęła przeszło 665 mln zł tytułem pomocy na badania geologiczne i hydrogeologiczne, nowe technologie wydobywania i przetwarzania kopalni, a także rekultywację terenów zdegradowanych działalnością górniczą. Znaczną pozycją – 30 mln zł – była dotacja na zabezpieczenie przed zatopieniem zabytkowej części Kopalni Soli „Wieliczka”.

Pozostałe dziedziny finansowane przez Narodowy Fundusz to monitoring środowiska, likwidacja nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, na które przeznaczono łącznie 245 mln zł oraz edukacja ekologiczna (116 mln zł).

Zakres i formy finansowania

W 1999r. na inwestycje w ochronę środowiska wydano w Polsce łącznie 8,6 mld zł oraz na gospodarkę wodną 1,8 mld zł, z czego 1,7 mld to środki Funduszu. W 2001r. Fundusz dysponuje kwotą 1,9 mld złotych.

Fundusz stosuje trzy podstawowe formy finansowania:

- pożyczkowe,
- dotacyjne,
- kapitałowe.

Blisko 3/4 łącznych nakładów przypada na finansowanie o charakterze zwrotnym, obejmujące pożyczki udzielane przez Narodowy Fundusz i kredyty udzielane przez banki ze środków Narodowego Funduszu, a także linie kredytowe i konsorcja, czyli wspólne finansowanie NFOŚiGW z bankami.

W odniesieniu do pożyczek dla powiatów i gmin oprocentowanie jest zależne od dochodów budżetowych na mieszkańca i waha się od 0,1 do 0,5 s.r.w., a w przypadku zadań o kluczowym znaczeniu dla ekologii, realizowanych przez samorząd terytorialny nie posiadający możliwości zaciągania pożyczek, finansowanie może przyjąć formę dotacji. Ze względu na trudną sytuację wielu gmin NFOŚiGW ostatnio znacznie złagodził i usprawnił warunki udzielania pożyczek jednostkom samorządu terytorialnego, dzięki czemu 55 % gmin w Polsce ma prawo korzystać z najniższego oprocentowania wynoszącego 0,1 stopy redyskonta weksli, czyli 1,95 %. Gminy te są również uprawnione do otrzymania dotacji w wysokości 30 % kosztów realizowanych przedsięwzięć. Ułatwienia polegają na zniesieniu ograniczeń, co do wielkości inwestycji realizowanych w dziedzinie ochrony wód, dopuszczeniu się do rozpatrywania wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć nie mieszczących się w programach priorytetowych związanych z ochroną wód i gospodarką wodną oraz uproszczeniu procesu decyzyjnego przy udzielaniu pożyczek i dotacji na realizację ekologicznych przedsięwzięć. Podwyższono również wysokość udzielanej

pożyczki do 70 % kosztów inwestycyjnych, a dotację w wysokości 30 % kosztów inwestycyjnych zadania. Na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska i gospodarką wodną, ale nie wymienionych w zasadach udzielania pomocy finansowej przez Narodowy Fundusz, mogą występować poza samorządami terytorialnymi ich związki i stowarzyszenia, spółki wodne lub związek spółek wodnych, których udziałowcami są samorządy terytorialne oraz spółki handlowe, w których właścicielem co najmniej 51 % udziałów (akcji) jest samorząd terytorialny.

Pożyczki mogą być częściowo umorzone w przypadku, gdy zadanie zostało ukończone w terminie i osiągnięto zakładany efekt ekologiczny, a pożyczkę spłacono w co najmniej 75 %. Kwota umorzenia nie może być wyższa niż 15% dla pożyczek w wysokości do 10 mln zł i 10 % dla pożyczek powyżej 10 mln zł.

Dopłaty do oprocentowania kredytów i umorzenia stanowią finansowanie dotacyjne, które w ostatnich latach wynosiło średnio około 350 mln zł rocznie. Składają się na to również dotacje inwestycyjne i nieinwestycyjne, z których mogą korzystać samorządy terytorialne, jednostki budżetowe, szpitale, sanatoria, a także jednostki pomocy społecznej, oświaty, kultury, ochrony zabytków itp.

Finansowanie kapitałowe polega na obejmowaniu akcji i udziałów w zakładanych i już istniejących spółkach. Nadzór właścicielski pozwala Narodowemu Funduszowi między innymi na ściślejszą kontrolę niż w przypadku finansowania pożyczkowego czy dotacyjnego. Obecnie NFOŚiGW ma udziały kapitałowe w przeszło 70 spółkach.

Narodowy Fundusz został również upoważniony przez ministra środowiska do prowadzenia spraw związanych z realizacją umów międzyrządowych, dotyczących programów i projektów, finansowanych z funduszy pomocy zagranicznej. Tak więc Fundusz uczestniczył w realizacji programu PHARE, a od 2000r. również w programie ISPA, które stanowią dotację Unii Europejskiej. Ponadto obsługiwał pożyczki Banku Światowego wartości około 20 mln USD oraz pomoc bilateralną szeregu państw zachodnich, które w ostatnim dziesięcioleciu sięgnęła łącznie 250 mln USD.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska w sposób umiejętny łączy zadania realizacji polityki ekologicznej państwa z wymogami efektywnego gospodarowania środkami w myśl ustawy o finansach publicznych. Fundusz uczestniczy również w narodowym programie przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej, a to będzie wymagać znacznych wysiłków i nakładów. Eksperti Banku Światowego obliczyli, że – dla nadrobienia dystansu dzielącego od krajów UE – powinniśmy wydawać na ochronę środowiska 2,5 % - 2,8 % PKB, a więc bez mała dwa razy więcej niż obecnie. Znaczna część tego wysiłku będzie wspierana przez NFOŚiGW.

INWESTOR 2001

IV TURNIEJ EKOLOGICZNY

Dnia 20 kwietnia br. teren ośrodka szkoleniowo – wypoczynkowego w Błażewku stał się areną czwartego już konkursu wiedzy o ekologii dla szkół podstawowych gminy Kórnik.

Do walki stanęły reprezentacja czterech szkół podstawowych – SP nr 1 z Kórnik, SP nr 2 z Kórnik – Bnina, SP ze Szczodrzykowa oraz z Radzewa. W większości, członkowie tych drużyn działają w kołach ekologicznych w swoich szkołach.

Oprócz uczniów i ich nauczycieli na zawody przybyli radni z Urzędu Miejskiego oraz przedstawiciele firmy „Sater” – Kórnik. Te dwie instytucje były sponsorami tegorocznego turnieju. Pani Irena Kaczmarek – dyrektor szkoły nr 2 w Kórniku organizator turnieju, powitała serdecznie przybyłych. Przedstawiła hasło edycji turnieju „Czysta energia czysta woda czysta Ziemia” i zawody rozpoczęła.

Drużyny rywalizowały bądź to w ćwiczeniach praktycznych, bądź odpowiadały na pytania. Nad prawidłowym przebiegiem zmagania czuwało jury w składzie: prof. Władysław Bugała z Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku, dr Jan Śmiełowski prezes Fundacji Biblioteka Ekologiczna oraz Piotr Kozłowski z Zarządu Leśników Polskich Parków Narodowych. Prowadzącą zawody była nauczycielka Agnieszka Półchłopek. Pomagała jej w tym, objaśniając niektóre konkurencje Zofia Talarczyk, z-ca dyr. SP nr 2. Obie

panie w bnińskiej szkole są wielkimi propagatorkami wiedzy o ekologii.

Każda reprezentacja przybyła na turniej wraz ze sportem zapleczem kibiców, którzy głośnym dopingiem wspomagali swych kolegów. Ci natomiast imponowali nie tylko obszerną wiedzą, lecz także umiejętnościami zastosowania jej w zadaniach praktycznych, jak na przykład segregacja śmieci. Rywalizacja toczyła się do ostatniej konkurencji, gdyż żadna z drużyn w widoczny sposób nie odstawała od innych. Turniej ma jednak swoje prawa, dlatego spośród uczestników musieli wyłonić się zwycięzcy.

I tak oto przechodni Puchar Burmistrza Kórnik wraz z nagrodami powędrował do Bnina. Cała klasyfikacja przedstawia się następująco:

1. Szkoła Podstawowa nr 2 w Kórniku Bninie 40 pkt.
2. Szkoła Podstawowa w Szczodrzykowie 35 pkt.
3. Szkoła Podstawowa nr 1 w Kórniku 32 pkt.
4. Szkoła Podstawowa w Radzewie 31 pkt.

Dodatkowo przeprowadzono także konkurs na najbardziej pomysłowy strój ekologiczny oraz wyłoniono konstruktorów najlepszego pojazdu oczywiście ekologicznego. Tutaj zwycięzcami okazali się reprezentanci SP w Szczodrzykowie.

IV Turniej Ekologiczny zakończony został wspólnym pieczeniem kiełbasek, najlepszym sposobem na odreagowanie po ogromnych emocjach.

Tekst: Ryszard Kupidura
Foto: Janusz Machaj

„EDUKACJA EKOLOGICZNA – EDUKACJĄ NASZEJ PRZYSZŁOŚCI”

Nikommu nie trzeba tłumaczyć, jak ważny jest wielokierunkowy proces kształcenia człowieka, w tym edukacji ekologicznej, zarówno w odniesieniu do młodego jak i dorosłego. Młody człowiek, przez swoją naturalną otwartość na świat, czystość i jednoznaczność postaw oraz wrodzoną ciekawość, jest doskonałym odbiorcą zasad i treści sprzyjających środowisku. Człowiek, który wcześniej zaczął poznawać przyrodę i prawa w niej panujące potrafi właściwie zachować się na obszarach chronionych, w lasach i parkach. Potrafi obcować ze zwierzętami, roślinami i innymi ludźmi, rozumie swoje miejsce i rolę w przyrodzie. Tak ukształtowany, w swojej dorosłej przyszłości, będzie sadził drzewa, segregował odpady, walczył z wypalaniem traw, hałasem, kaleczeniem drzew, znęcaniem się nad zwierzętami. Takie będą również jego dzieci i wnuki.

Dorosłemu człowiekowi, który z różnych przyczyn nie odebrał właściwej i dogłębnej edukacji ekologicznej, który uważa się za „pana” wszystkiego i wszystkich, wyrzuca odpady do lasu, topi je w jeziorze lub spala (bo nikt nie widzi), buduje nieuszczelne zbiorniki ścieków, znęca się w zaciszu domowym nad rodziną, nie jest dobrze w swojej „skórze”. Jakie wzorce będą powielali jego dzieci?

Co należy zrobić, aby wchodząc do „tej dobrej części” Europy, zintegrować się z nią i przekazać własne pozytywne wzorce?

Jedną z wielu odpowiedzi może być wieloetapowa i wcześniej rozpoczęta edukacja przyrodnicza, dająca nie tylko wiedzę ale również umiejętności, kompetencje i trwałe nawyki, które będą określały jakość zachowań i postaw wobec środowiska. Można to osiągnąć tylko przez codzienną, żmudną pracę w przedszkolach i szkołach, gminach i małych społecznościach lokalnych, a nie poprzez rozporządzenia i dekrety.

To dobrze, że w zreformowanej strukturze szkoły edukacja ekologiczna, pełniąc również ważną rolę wychowawczą, znalazła specjalne miejsce w postaci ścieżki edukacyjnej. Podstawa Programowa definiuje ścieżkę jako: „zestaw treści i umiejętności o istotnym znaczeniu wychowawczym, których realizacja może odbywać się w ramach nauczania różnych przedmiotów lub w postaci odrębnych zajęć”. Dzięki takiemu zapisowi obowiązkowo realizowane są cele i treści edukacji ekologicznej min. takie jak:

- kształtowanie postawy proekologicznej poprzez wiedzę i zrozumienie przyrody, ochronę i poszanowanie jej praw
- zrozumienie wpływu codziennych czynności i zachowań ludzkich na stan środowiska
- poznanie miejsc w najbliższym otoczeniu, gdzie obserwuje się korzystne i niekorzystne zmiany w przyrodzie
- znajomość przyczyn i skutków degradacji środowiska zachodzącej pod wpływem działalności człowieka

- poznanie obszarów chronionych, ich znaczenia i zasad zachowania na nich

Pomimo tego, w dobie komercjalizacji życia, nader trudnym i długotrwałym zadaniem jest wykształcenie człowieka odpowiedzialnego za los przyrody, a przy tym rozumiejącego potrzebę zrównoważonego rozwoju gospodarczego, czyli konieczności pogodzenia wzrostu gospodarczego i inwestycyjnego z zachowaniem bioróżnorodności i walorów naturalnego środowiska. W związku z tym nowoczesna edukacja ekologiczna powinna umieć mądrze wykorzystywać zasady marketingu i oddziaływania reklam, powinna być wielokierunkowa, masowa i praktyczna, aby osiągnąć zamierzony skutek, czyli w ciągu kilku lat wykształcić społeczeństwo o wysokiej świadomości i kulturze ekologicznej, podobnej, jaką posiadają Finowie czy ogólnie mówiąc Skandynawowie.

Tak ogromne zadanie nie może spoczywać jedynie na nauczycielu. Musi ono być realizowane wspólnie przez szkołę, władze i organizacje samorządowe. W tym celu nauczycielowi potrzebne jest zrozumienie ze strony dyrektora, który może przeznaczyć dodatkowe godziny dydaktyczne na realizację tych zadań oraz pomoc i akceptacja organów administracji, organizacji ekologicznych i instytucji, będących w stanie wzbogacić edukację o własne treści i doświadczenia oraz uruchomić pewne środki na dofinansowanie dodatkowych zajęć. W wielu gminach takie modele już funkcjonują i przynoszą dobre rezultaty, jednak nie jest tak wszędzie.

Jako nauczyciel realizujący w praktyce, od wielu lat edukację ekologiczną, staram się w różnorodny sposób zaszczepić uczniom zamiłowanie do przyrody i wyjaśnić, jak bardzo nasze przyszłe istnienie oraz zdrowie zależą od stanu naturalnego środowiska.

Oto kilka przykładowych działań szkolnych i pozaszkolnych podejmowanych przeze mnie w ramach edukacji ekologicznej, które z pewnością nie wyczerpują zagadnienia. Są to:

- zajęcia poświęcone wędrowce odpadów od kosza na śmieci po składowisko odpadów, organizowane przez Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej,
- warsztaty segregacji odpadów prowadzone przez Polski Klub Ekologiczny,
- zajęcia poświęcone wędrowce wody od źródła poprzez nasze domy aż do oczyszczalni ścieków organizowane przez Wodociągi Poznańskie,
- zajęcia w lesie i nad jeziorem połączone z zasadami ich ochrony
- zajęcia w Wielkopolskim Parku Narodowym i Rogalińskim Parku Krajobrazowym
- zajęcia poświęcone dębom rogalińskim oraz odnawialnym źródłom energii, prowadzone przez RCEE oraz Bibliotekę Ekologiczną, w ramach działalności wystawienniczej,

„EDUKACJA EKOLOGICZNA – EDUKACJĄ NASZEJ PRZYSZŁOŚCI”

- szkolne, gminne i wojewódzkie konkursy wiedzy o tematyce ekologicznej i zdrowotnej,
- konkursy plastyczne: na plakat propagujący segregację odpadów lub „Przyroda naszym domem”
- audycje o tematyce ekologicznej nadawane przez szkolny radiowęzeł, których odbiorcami jest młodzież i pracownicy szkoły,
- wystawy zwierząt hodowlanych znajdujących się pod opieką uczniów, połączone z pogadanką lekarza weterynarii na temat odpowiedzialności i właściwej pielęgnacji zwierząt,
- udział we wspólnych akcjach: „Sprzątania świata”, sadzenia lasu, zbiórki makulatury czy aluminiowych puszek,
- monitoring stanu naturalnego środowiska poprzez rozpoznawanie i określanie miejsc ekologicznie zagrożonych, znajdujących się w najbliższej okolicy. Zebrane materiały i zdjęcia posłużyły opracowaniu zbiorczego raportu, za-prezentowanego rodzicom i władzom gminy.
- spotkania z przedstawicielami władz, wydziału ochrony środowiska i instytucji, na których uczniowie prezentują swoje propozycje (oparte na literaturze i pomysłach) dotyczące np. zagospodarowania rosnącej ilości odpadów lub wykorzystania w większym stopniu źródeł odnawialnych energii.

Podsumowaniem prowadzonej działalności edukacyjnej są coroczne Turnieje Ekologiczne organizowane z okazji Dnia Ziemi przez SP nr 2 w Kórniku. W konkursie, w którym uczestniczą inne szkoły naszej gminy, stara się połączyć wiedzę z praktyką i dobrą zabawą.

Tegoroczny, czwarty, turniej przebiegał pod hasłem: „Czysta energia - czysta woda - czysta Ziemia” i składał się z testowych eliminacji szkolnych oraz finału gminnego, który odbył się 20 kwietnia br. W finale zadaniem drużyn było wykonywanie zadań praktycznych, udzielanie odpowiedzi na wylosowane przez siebie pytania oraz przygotowanie oryginalnej ekoprezentacji pod hasłem „Człowiek i pojazd XXI wieku”.(foto.1, 2)

Nad przebiegiem i prawidłowością turniejowych zmaganiów czuwała komisja, w składzie: pan prof. Władysław Bugała z Instytutu Dendrologii PAN, pan dr Jan Śmielowski – prezes RCEE oraz pan Piotr Kozłowski z Zarządu Leśników Polskich Parków Narodowych. Jurorzy przyznawali, zamiast punktów, kwiaty i liście, a cały turniej przebiegał w atmosferze happeningu oraz wspólnej zabawy, połączonej ze zdobywaniem i dzieleniem się wiedzą. Dodatkowych emocji i rumieńców na twarzach uczestników oraz gości dostarczał doping przygotowany przez młodzież (foto. 3).

W tegorocznym turnieju najlepsze okazały się kolejno drużyny: SP nr 2 z Kórnik, SP ze Szczodrzykowa, SP nr 1 z Kórnik, SP z Radzewa.

Wysoki poziom wiedzy i umiejętności drużyn został wspaniale doceniony przez sponsorów: sponsora głównego - spółkę SATER oraz Urząd Miasta i Gminy Kórnik, Bibliotekę Ekologiczną, Wielkopolski Park Narodowy. Ufundowali oni cenne

nagrody dla zwycięskich drużyn - odtwarzacze płyt CD, hulajnogi, aparaty fotograficzne, plecaki, a dla ich szkół – puchar przechodni, nagrody książkowe i pieniężne na zakup pomocy dydaktycznych.

Turnieje od wielu lat są również miejscem i okazją do spotkań, wymiany poglądów, przedstawienia potrzeb i oczekiwań nauczycieli, pracowników naukowych, przedstawicieli władz powiatowych i gminnych oraz biznesu. Mają one więc wymiar edukacyjny i wychowawczy dla młodzieży oraz społeczności lokalnej.

Realizując, w ramach edukacji ekologicznej (szkolnej i pozaszkolnej) przedstawione powyżej zagadnienia, z nadzieją obserwuję, jak kształtuje się w uczniach wrażliwość i właściwa po-

stawa proekologiczna, jak powstaje w nich „dorosła” współodpowiedzialność za stan środowiska. Na pełne efekty tych działań, które pojawią się za parę lat, czekamy wszyscy.

Wszystkim podejmującym działania ekologiczne życząc wytrwałości, satysfakcji i sukcesów wychowawczych, a zainteresowanych wymianą doświadczeń proszę o kontakt Agnieszka Półchłopek Szkoła Podstawowa nr 2 Kórniku.

Foto. Agnieszka Półchłopek

FORMY OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE DOPIEWO

Utworzono obszar krajobrazu chronionego i realizowane są równolegle dwa konkursy ekologiczne:

„Piękna wieś – ukwiecone zagrody”

„Piękna wieś” – konkurs plastyczny adresowany do młodzieży z terenu gminy Dopiewo

PIĘKNA WIEŚ – UKWIECONE ZAGRODY

Osoby i organizacje zainteresowane konkursem mogły zgłaszać udział w Urzędzie Gminy lub u miejscowego sołtysa wsi do dnia 12 maja br.

REGULAMIN KONKURSU

1. Współzawodnictwo konkursowe prowadzone jest w trzech kategoriach:

- wieś,
- zagroda wiejska (czynne, funkcjonujące gosp. wiejskie),
- posesja,

Zastrzega się prawo nie przyznawania miejsc w poszczególnych kategoriach (komisja może przyznać nagrody równorzędne lub wyróżnienia).

2. Ocena wyników konkursu obejmować będzie okres od 15 maja do 15 sierpnia br. Pierwszy konkursowy przegląd nastąpi w drugiej dekadzie maja, natomiast drugi w pierwszej dekadzie sierpnia br. Oceny łącznej z dwóch przeglądów zgodnie z określonymi w regulaminie kryteriami, dokona Komisja powołana przez Zarząd Gminy.

3. Zgłoszenia do konkursu:

- w kategorii wieś – zgłasza Rada Sołecka poprzez sołtysa,
- w kategorii zagroda wiejska – przyjmuje się zgłoszenia z ODR Sielinko, indywidualne, sołtysa wsi oraz innych organizacji działających na terenie sołectwa w porozumieniu z właścicielem zagrody,
- w kategorii posesja – przyjmuje się zgłoszenia indywidualne, sołtysa wsi lub innych organizacji działających na terenie sołectwa w porozumieniu z właścicielem zagrody.

4. Kryteria oceny:

kategoria „Wieś”

- zharmonizowanie architektury budynków mieszkalnych, gospodarczych i innych z uwarunkowaniami przyrodniczo-krajobrazowymi i kulturowymi,
- tereny zieleni na wsi (ozdobre ogrody przydomowe, nasadzenia drzew, krzewów i innych roślin ozdobnych w obrębie ulic i placów, pielęgnacja i utrzymanie zieleni wiejskiej),
- ogólny wygląd wsi (czystość i porządek).

Maksymalna ocena 35 pkt.

Kategoria „Zagroda wiejska”

- zasadność i kompozycja rozdziału zabudowy mieszkaniowej od gospodarczej łącznie z systemem komunikacji,
- powiązanie wyglądu obiektów z tradycją i kulturą regionu,
- stan i estetyka budynków (elewacja, dachy),
- ogólny ład i porządek całego obejścia, w tym płoty, furtki, bramy,
- nasadzenia ozdobne w obrębie zagrody, np.: ogródek przed domem, kącik wypoczynkowy, kompozycje kwiatowe – ogólne ukwiecenie,
- właściwe gromadzenie ścieków bytowych oraz gospodarczych (posiadanie zbiornika bezodpływowego lub oczyszczalni przydomowej),
- prawidłowe i estetyczne gromadzenie odpadów stałych (posiadanie kubła, sortowanie odpadów),
- wyposażenie budynków inwentarskich w urządzenia takie jak wentylacja i oświetlenie,
- stan i wyposażenie budynków i urządzeń służących do produkcji rolnej (czystość budynków i urządzeń technicznych),
- wyposażenie gospodarstwa w specjalnie przygotowane składowiska obornika, gromadzenie gnojownicy, kompostowania odpadów, magazynowania słomy, itp.
- wydzielenie miejsc na maszyny, wybiegi dla drobiu, okólniki, itp.

Maksymalna ocena 75 pkt.

Kategoria „Posesja”

- powiązania wyglądu obiektu z regionalną tradycją i kulturą wiejską oraz uwarunkowaniami przyrodniczo-krajobrazowymi,
- stan i estetyka budynków (elewacja, dach, itd.),
- ogólny ład i porządek całego obejścia w tym: opłotowanie, mała architektura, inne niekonwencjonalne rozwiązania,
- nasadzenia ozdobne w obrębie posesji – kompozycje kwiatowe – ukwiecenie,
- właściwe gromadzenie ścieków bytowych (posiadanie zbiornika bezodpływowego lub oczyszczalni przydomowej),
- prawidłowe i estetyczne gromadzenie odpadów stałych (posiadanie kubła, sortowanie odpadów),

Maksymalna ocena 35 pkt.

Organizując ponownie konkurs gmina liczy na szeroki w nim udział mieszkańców, w ich jak zwykle duże zaangażowanie w upiększaniu własnych siedlisk, wypracowanie zachowań ekologicznych a przez to bezpośredni wpływ na poprawę wyglądu ciągle rozwijających się naszych wsi.

FORMY OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE DOPIEWO

W ramach przygotowanej VI edycji konkursu „Piękna wieś-ukwiecone zagrody” po raz drugi zaproszono dzieci i młodzież z terenu gminy Dopiewo, do rysowania, malowania naszych ogrodów, krajobrazów, obejść gospodarskich, posesji, zagród, itp.

Konkurs plastyczny w ramach „Pięknej wsi” przebiegać będzie w dwóch etapach: barwy wiosny i barwy jesieni oraz w dwóch kategoriach wiekowych tj. do 11-ego roku życia i powyżej 11-ego roku życia. Termin składania prac w Urzędzie Gminy: I etap do 12 maja br., II etap do 12 sierpnia br.

Kryteria konkursu:

- format składanych prac – wyłącznie A4 oprawione w ramkę (szerokość boków ramki – 5 cm, podstawa ramki 8 cm);
- nie będą przyjmowane prace w innym formacie;

- wykonanie wyłącznie indywidualne (nie dopuszcza się prac zbiorowych);
- prace na awersie dokładnie podpisane tj. kto wykonał, jaką szkołę reprezentuje, wiek i która klasa;
- prace poświadczone przez pedagoga – opiekuna;

Podsumowanie i wręczenie nagród nastąpi równocześnie z konkursem „Piękna wieś-ukwiecone zagrody” dla dorosłych.

O terminie wręczenia nagród laureaci zostaną powiadomieni odrębnym pismem.

W imieniu Zarządu Gminy organizatorzy serdecznie zapraszają do licznego udziału młodzież, która będzie miała możliwość pod okiem pedagogów zmierzyć się z kredką, pędzlem, bibułą, plasteliną czy innym tworzywem przelewając swe fantazje oraz odczucia estetyczne na papier. Przewiduje się atrakcyjne nagrody.

Wójt Gminy Dopiewo

Uchwała Nr XXXIII/287/01 Rady Gminy Dopiewo z dnia 12 lutego 2001r.

w sprawie: utworzenia Obszaru Chronionego Krajobrazu jeziora Niepruszewskiego

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15, w związku z art. 40 ust. 2 pkt. 15, w związku z art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie terytorialnym (tekst jednolity Dz. U. z 1996r. Nr 13, poz. 74 z późn. zm.) art. 13 ust. 1 pkt. 4, 26a, art. 34 ustawy z dnia 16 października 1991r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114, poz. 492 z późn. zm.) Rada Gminy Dopiewo uchwala co następuje:

§1

Wyznacza się obszar chronionego krajobrazu obejmujący tereny wyróżniające się krajobrazowo o wyjątkowo cennych wartościach przyrodniczych, kulturowych i naukowo dydaktycznych położone wzdłuż linii brzegowej jeziora Niepruszewskiego i ustala się jego zewnętrzne granice zgodnie z mapą stanowiącą załącznik nr 1 do uchwały. Wyznaczony obszar ograniczony zostaje od strony północnej do granicy z działką nr ewid. 160/2 położonej z Więckowicach. Od strony wschodniej przylega do drogi gminnej Więckowice, Zborowo, Podłoziny. Od strony południowej ograniczony zostaje planowaną autostradą A2 i przylega do granicy działek o nr ewid. 2/1, 5/1 położonych w Podłozinach.

§2

Na obszarze o którym mowa w §1 ze względu na ich walory krajobrazowe wprowadza się następujące zakazy:

1. lokalizowania nowych obiektów i instalowania nowych urządzeń, inwestycji szkodliwych dla środowiska oraz

inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska lub trwale naruszyć walory krajobrazowe, lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,

4. utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,

5. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służy innym celem niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystywanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybnej,

6. likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych,

7. wylewania gnojownicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,

8. lokalizacji ośrodków chowu, hodowli – posługujących się metodą bezściółkową,

9. organizowania rajdów motorowych i samolotowych oraz pokazów akrobacyjnych,

10. umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi,

11. likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nawodnych,

12. umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarłisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,

13. wypalania roślinności i pozostałości roślinnych, wydobywanie skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby,

14. wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości poza miejscami do tego wyznaczonymi

Uchwała Nr XXXIII/287/01

nymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,

15. zanieczyszczania wód gleby oraz powietrza, ponad wielkości określone na podstawie odrębnych przepisów,

16. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym i przeciwsztormowym,

17. używania łodzi motorowych na otwartych zbiornikach wodnych.

§3

Zakaz, o którym mowa w §3 pkt. 10 i 15 nie dotyczy gospodarki łowieckiej lub rybacczej prowadzonej w oparciu o odrębne przepisy oraz racjonalnej gospodarki rolnej i leśnej.

§4

Zakaz, o którym mowa w §3 pkt. 1 nie dotyczy inwestycji realizujących cele publiczne.

§5

Zakazy, o których mowa w §3 nie dotyczą zadań realizowanych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, w przypadkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa.

§6

Inne elementy związane z przedmiotowym obszarem chronionego krajobrazu określi plan miejscowego zagospodarowania przestrzennego.

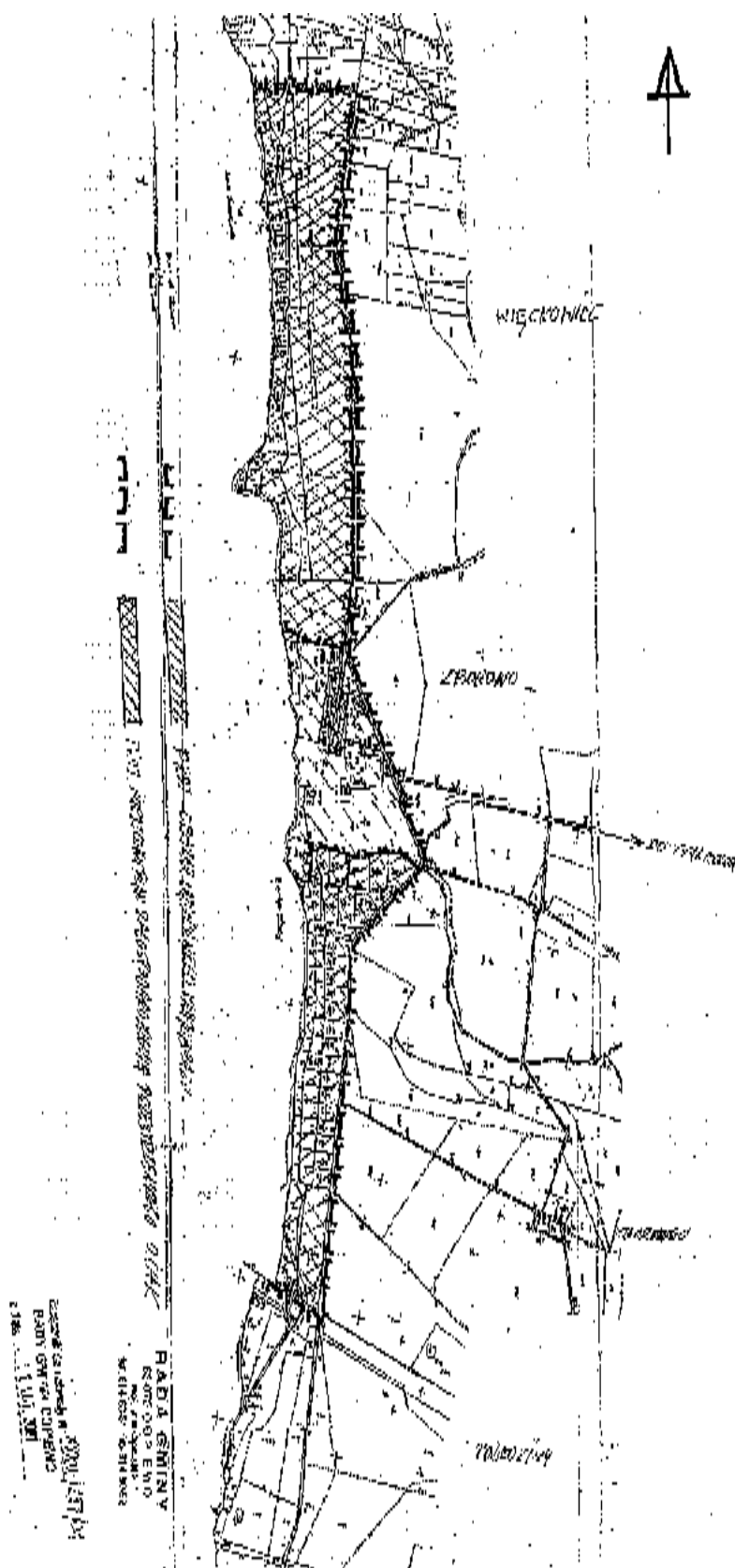
§7

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Gminy.

§8

Uchwała wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego i podlega ogłoszeniu w Echu Dopiewa oraz rozplakatowaniu na tablicach ogłoszeń w poszczególnych sołectwach.

Przewodniczący Rady Gminy
w Dopiewie

SZWAJCARSKI DZIEŃ OCHRONY ŚRODOWISKA z udziałem JEGO EKSCELENCJI Pana PAULA A. RAMSEYERA AMBASADORA SZWAJCARI

Oprócz zegarków, czekolady i serów, także czyste środowisko stało się jedną z cech charakterystycznych dla Szwajcarii.

Położenie kraju w obszarze alpejskim wymusiło działania w celu zachowania naturalnego środowiska gór.

W Szwajcarii działania mające na celu zachowanie środowiska naturalnego mają długą tradycję.

Już na początku lat 50. wprowadzono pierwszą ustawę dotyczącą ochrony wód powierzchniowych.

Od tamtej pory dzięki regulacjom prawnym jakość wody i powietrza znacznie się poprawiła, a społeczeństwo cechuje wysoki poziom świadomości ekologicznej.

Na bieżące koszty i inwestycje związane z ochroną środowiska Szwajcaria przeznacza rocznie 6 miliardów CHF, co oznacza 1,7 % produktu narodowego brutto. Wydatki te są porównywalne z wydatkami takich krajów jak Austria (1,7 %), Niemcy (1,6 %), Holandia (1,5 %) i Wielka Brytania (1,5 %). Najwięcej środków przeznacza się na zarządzanie odpadami (35 %), ochronę wód (28 %) i kontrolę i kontrolę zanieczyszczeń środowiska (23 %).

Zgodnie z międzynarodową koncepcją, działania na rzecz ochrony środowiska obejmującą gospodarkę odpadami, działania na rzecz zachowania środowiska naturalnego, ochronę wód, gleby i powietrza, ochronę przed hałasem oraz badania naukowe i kształcenie w tym zakresie.

Działania, które nie służą bezpośrednio ochronie środowiska, nie są w tej grupie uwzględnione. Do tej kategorii zalicza się m.in. uzdatnianie wody pitnej, promocję komunikacji miejskiej, poprawę bezpieczeństwa na drogach i składowanie odpadów z elektrowni atomowych.

Szwajcaria podpisała lub ratyfikowała wiele międzynarodowych traktatów i porozumień dotyczących ochrony środowiska. Ponadto odgrywa aktywną rolę w komisjach i programach środowiskowych Unii Europejskiej.

Ustawodawstwo w zakresie ochrony środowiska naturalnego Szwajcarii odpowiada wytycznym Unii Europejskiej.

Podczas uchwalania ustaw przyjmuje się cztery podstawowe zasady:

- unikanie zanieczyszczeń u źródła,
- minimalizacja zanieczyszczeń w trakcie procesów produkcji,
- redukcja zanieczyszczeń przez poprawę operacji odzyskiwania surowców wtórnych
- współpraca administracji i gospodarki.

Charakterystyczny dla Szwajcarii jest ostatni punkt, który oznacza współpracę urzędów z przedsiębiorstwami

i zrzeszeniami działającymi w branży związanej z ochroną środowiska. Ma ona na celu wspólne opracowanie rozwiązań służących zarówno przyrodzie jak i gospodarce. Szczególnie wspierane są organizacje branżowe, gdyż dla zrzeszonych firm przynosi to określone korzyści.

Administracje lokalne mogą wymagać od indywidualnych przedsiębiorców recyklingu takiej samej ilości odpadów (plastikowych, metalowych, płynnych i itp.), jaką dane przedsiębiorstwo produkuje, pod warunkiem, że jest to technicznie i ekologicznie uzasadnione.

Statystyczny obywatel Szwajcarii produkuje rocznie około 370 kg odpadów komunalnych. Prawie 40 % odpadów komunalnych stałych jest odzyskiwane. Do tego wyniku przyczyniło się wprowadzenie opłat za specjalne worki na odpady domowe. Spalanych jest 80 % mieszaných odpadów komunalnych. Uzyskiwana w ten sposób energia może być ponownie użyta w gospodarce.

Konsumpcja wody wynosi ok. 425 litrów dziennie na mieszkańca wliczając w to wodę zużytą przez przemysł.

Do oczyszczalni ścieków podłączone są wszystkie fabryki. Oczyszczalnie przerabiają także 97 % wody zużytej przez mieszkańców. W katalizatory spalin wyposażone jest 90 % samochodów prywatnych.

Odzyskiwane jest:

- szkło zbierane w ok. 10 000 punktów – 91 %
- baterie – 60 % rocznej sprzedaży
- puszki aluminiowe – 87 % rocznej sprzedaży
- opakowania typu PET – 80 %
- metale – 55 %
- papier i tektura
- odpady organiczne

stare komputery, telewizory, radia, sprzęt gospodarstwa domowego (lodówki muszą być zwrócone do miejsca sprzedaży lub produkcji).

Przemysł szwajcarski związany jest z ochroną środowiska cieszy się światowym uznaniem.

Firmy szwajcarskie oferują szeroką paletę produktów i usług w zakresie:

- gospodarki odpadami łącznie ze spalarniami,
- odnawiania zasobów i technologii recyklingu,
- oczyszczania zużytej wody, budowy oczyszczalni ścieków,
- kompostingu odpadów organicznych,
- ochrony gleby, geologii,
- monitoringu zanieczyszczeń powietrza,
- ochrony przed hałasem,
- wprowadzania technologii czystych procesów,
- systemów zarządzania w środowisku korporacyjnym,

SZWAJCARSKI DZIEŃ OCHRONY ŚRODOWISKA...

- zachowania energii i technologii nowych źródeł energii.

Kluczową rolę odgrywają technologie energooszczędne oraz stosowanie obiegu zamkniętego i recyklingu w procesach produkcji.

Ochrona środowiska nie oznacza dziś wyłącznie zbierania, sortowania i przetwarzania odpadów, lecz jest stałą koncepcją obowiązującą na każdym etapie od projektowania, przez produkcję do sprzedaży.

W tekście wykorzystano materiały Swiss Association for Environmental Technology z Bazylei i Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft.

Adriana Czurpyn
Ambasada Szwajcarii

WYDATKI PUBLICZNE w mln. CHF

Dziedziny	Państwo (Bund)	Kantony	Gminy	Razem
Gospodarka odpadami	58	315	489	862
Ochrona wód	166	311	186	662
Ochrona przyrody	41	52	10	104
Ochrona przed hałasem	8	36	31	75
Ochrona powietrza	10	36	26	72
Ochrona gleby	1	13	3	17
Pozostałe	177	83	19	279
Łącznie*	461	846	765	2072

Źródło: Bundesamt für Statistik 1996

* Dane w zaokrągleniu, mogą się różnić od sumy rzędów i kolumn.

PREZENTACJA NOWEGO FUNDUSZU podczas
uroczystych obchodów Szwajcarskiego Dnia
Ochrony Środowiska Warszawa 30 maja 2001
CENTRAL & EAST EUROPEAN ENVIRONMENTAL
INVESTMENT FUND FUNDUSZ INWESTYCJI
PROEKOLOGICZNYCH

Fundusz

Central & East European Environmental Investment Fund (skrótowa nazwa: **Environmental Investment Partners – EIP**) jest funduszem typu venture capital inwestującym w spółki prowadzące działalność w sektorze ochrony środowiska. Fundusz został zawiązany na okres 10 lat (do 2008) i zarządza kapitałem 22 milionów Euro. Obszar działań EIP obejmuje całą Europę Środkowowschodnią ze szczególnym uwzględnieniem Polski, Węgier, Czech, Słowacji i Rumunii. Fundusz zarządzany jest przez spółkę Environmental Asset Management. Zapraszamy do korzystania z naszych stron w internecie: www.eip.com.pl (strona polska), www.ceeeif.com (strona angielska, niemiecka, węgierska) oraz www.eip.ngo.ro (strona rumuńska).

Fundusz może zainwestować w jedną spółkę pomiędzy 0,5 a 3,5 miliona Euro i zawsze pozostaje akcjonariuszem mniejszościowym.

Poprzez swoje powiązania międzynarodowe Fundusz może pomagać spółkom ze swojego portfela w znalezieniu potencjalnego inwestora strategicznego, pozyskaniu partnerów joint venture oraz wspomagać w uzyskaniu dostępu do sieci dystrybucji produktów lub usług na rynkach mię-

dzynarodowych. Wśród udziałowców EIP znajdują się tak renomowane instytucje jak: Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, CDC Participations (wiodąca francuska grupa inwestycyjna zarządzająca portfelem o łącznej wartości ponad 2 mld Euro, w tym trzema funduszami w sektorze ochrony środowiska o wartości prawie 100 mln Euro), belgijska firma VMH (międzynarodowy lider w przetwórstwie odpadów), First Analysis Corporation (wiodący na rynku amerykańskim firma zarządzająca funduszami venture capital w sektorze ochrony środowiska) oraz rząd Szwajcarii.

Cele EIP

Podstawowym celem Funduszu jest dostarczenie kapitału dynamicznie rozwijającym się spółkom realizującym przynajmniej część sprzedaży na potrzeby ochrony środowiska. Na szczególną uwagę zasługują następujące dziedziny:

- produkcja specjalistycznych urządzeń, podzespołów lub materiałów (filtrów, urządzeń pomiarowych, pomp, materiałów izolacyjnych, budowlanych);
- utylizacja surowców wtórnych (recykling);

PREZENTACJA NOWEGO FUNDUSZU

- budowa i eksploatacja elektrowni, wysypisk śmieci i oczyszczalni ścieków;
- usługi doradcze z zakresu ochrony środowiska;
- efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych.

Fundusz inwestuje w przedsięwzięcia będące w różnych stadiach rozwoju, poczynając od uruchomienia nowej działalności, poprzez poszerzenie dotychczasowej, kończąc na dokapitalizowaniu spółki poprzedzającym ofertę publiczną.

Portfel Inwestycyjny EIP

Geograficzny zasięg Funduszu nie ogranicza terytorium działania spółek portfelowych, które mogą prowadzić działalność również na innych rynkach poza państwami Europy Środkowowschodniej.

Fundusz jest inwestorem pasywnym i nie włącza się w bieżące zarządzanie spółką, ale poprzez przedstawicieli w Radzie Nadzorczej uczestniczy w opracowaniu strategii i planów rozwoju spółki.

Na koniec roku 2000 wszystkie zobowiązania i inwestycje funduszu wyniosły 16 mln Euro.

PREZENTACJA NOWEGO FUNDUSZU**Ocena inwestycji**

Analizując projekty inwestycyjne Fundusz stosuje następujące kryteria oceny ich atrakcyjności:

Prowadzenie sprzedaży na potrzeby ochrony środowiska

Fundusz specjalizuje się w inwestycjach związanych z sektorem ochrony środowiska inwestując w spółki, których produkty lub usługi przyczyniają się do ochrony środowiska, choć profil spółek portfelowych może być bardzo zróżnicowany.

Zgodność z obowiązującymi przepisami o ochronie środowiska

Potencjalne spółki portfelowe muszą przestrzegać wszystkich obowiązujących przepisów z zakresu ochrony środowiska i oferować produkty lub usługi, które umożliwiają ich klientom prowadzenie działalności w sposób zgodny z dyrektywami Unii Europejskiej regulującymi sprawę ochrony środowiska.

Wysoka jakość zarządzania

Doświadczony i dynamiczny Zarząd w dużej mierze stanowi o atrakcyjności inwestycji w spółkę. Zarząd powinien posiadać dogłębną znajomość branży, dobre rozeznanie rynku, inicjatywę i odpowiedzialne podejście do kierowania spółką charakteryzującą się szybkim wzrostem.

Duży potencjał wzrostu

Przyszłe spółki portfelowe powinny charakteryzować się wysoką stopą wzrostu. Fundusz zakłada, że w okresie 5 lat spółki portfelowe będą w stanie znacznie zwiększyć wielkość swojej sprzedaży i zwiększyć zyski.

Wysoki zwrot z inwestycji

Fundusz inwestuje w spółki zapewniające wysoki zwrot z zainwestowanego kapitału. Oczekuje się, że potencjalne spółki portfelowe będą posiadać unikalny produkt, usługę, technologię lub strategię, które zapewnią im konkurencyjną pozycję rynkową, znaczący udział w rynku, wysokie marże i wysokie stopy zwrotu z inwestycji.

Kilka możliwości zrealizowania zysków z inwestycji

Fundusz preferuje inwestycje dające możliwość zrealizowania zysków po kilku latach od momentu przystąpienia do inwestycji. Realizacja zysków może

nastąpić poprzez wprowadzenie spółek portfelowych do obrotu publicznego, fuzje lub przejęcia, odkupienie udziałów lub specjalne dywidendy.

Proces decyzyjny

Fundusz ocenia możliwości inwestowania w spółki stosując rygorystyczny, ale elastyczny proces decyzyjny.

Ubiegając się o finansowanie, spółka powinna dostarczyć dokładny biznes plan i program inwestycyjny szczegółowo określający przewidywane wykorzystanie pozyskanych środków, opracować prognozy finansowe na najbliższe 5 lat oraz przedstawić zweryfikowane sprawozdanie finansowe za ostatnie 3 lata. Poza tym, spółka powinna również określić, w jaki sposób Fundusz będzie mógł zrealizować swoje zyski i odsprzedać objęte udziały lub akcje.

Po dokonaniu wstępnej analizy i pozytywnej ocenie, propozycja inwestycji zostaje przedłożona do Komitetu Inwestycyjnego. Jeżeli Komitet zaakceptuje inwestycję, negocjowane są szczegółowe warunki objęcia akcji lub udziałów w spółce.

Proces decyzyjny nie musi trwać długo. W przypadku otrzymania ze spółki wszystkich niezbędnych dokumentów, wstępna decyzja może zapaść w ciągu trzech tygodni.

Adres EIP

P.O. Box 1469
7th Floor
Strawinskylaan 3105
1000 BL Amsterdam
The Netherlands
Tel. 3120 406 4444
Fax. 3120 406 4555
e-mail: eip@eip.com.pl

***Kontakt dotyczący
Europy Środkowowschodniej***

Adam Pool
Chief Investment Officer

Tel. 48 22 756 3232
Fax. 48 22 756 4919
e-mail: eip@eip.com.pl
www.eip.com.pl

SOLIDNE PODSTAWY SZWAJCARSKIEJ KONIUNKTURY

Tempo wzrostu gospodarczego Szwajcarii jest wprawdzie nieco wolniejsze, pozostaje jednak na dobrym poziomie mimo słabszej koniunktury światowej spodziewanej w latach 2001/2002. Istnieją szanse, by obecna strategia małego bezrobocia i niewielkiej inflacji nadal się utrzymała.

Po nadzwyczajnie dobrym roku 2000 gospodarka szwajcarska wraca do normalności. Na wiosnę roku 2000 wzrost koniunktury osiągnął szczyt. Od tego momentu rytm ekspansji ekonomicznej zwalniał z kwartału na kwartał, chociaż produkt krajowy brutto osiągnął także w czwartym kwartale roku 2000 godny uznania wynik na poziomie +2,5 % (w stosunku do roku poprzedniego). Wskaźnik koniunktury UBS pokazuje dalsze ochłodzenie w pierwszym półroczu 2001. Koniunktura hamowana jest przede wszystkim przez wpływy gospodarki światowej.

W zeszłym roku szwajcarscy eksporterzy mogli cieszyć się z kwitującego popytu. Korzystali przy tym przede wszystkim z pozytywnego rozwoju na ważnych rynkach zbytu. Eksportowi do strefy dolarowej sprzyjała mocna pozycja dolara amerykańskiego w stosunku do franka szwajcarskiego, przy czym słaba pozycja Euro nie miała istotnego znaczenia wobec dobrej koniunktury w Unii Europejskiej. Wysoki wzrost roczny eksportu przesłonił jednakże fakt, że dynamika osłabła widocznie w drugiej połowie, co było odzwierciedleniem zaczynającego się właśnie międzynarodowego ochłodzenia koniunktury.

W roku 2001 należy się spodziewać znacznie słabszych impulsów wobec nieco gorszych wiadomości gospodarczych z USA i Azji, a także wobec silniejszej pozycji franka.

Wzrost eksportu może być nawet o połowę mniejszy w porównaniu do roku ubiegłego.

Stabilizującą jednakże wpłynie na tę sytuację fakt, że koniunktura europejska (a ok. 60 % eksportu szwajcarskiego przeznaczono jest dla tego regionu) powinna pozostać niezmienna.

Stabilny popyt konsumentów

Tak jak wcześniej, konsumpcja prywatna jest w dobrej kondycji. Wprawdzie jej wzrost uległ w zeszłym roku pewnemu spowolnieniu, jednakże należałoby ten fakt interpretować raczej jako normalizację po osiągnięciu pewnego poziomu zaspokojenia potrzeb konsumenckich niż jako początek osłabienia. Niezachwiany optymizm prywatnych gospodarstw domowych nastraja także pozytywnie.

Początek roku przyniósł nawet lekkie polepszenie nastrojów konsumenckich, które i tak były na dobrym poziomie. Ramowe warunki prezentowały się od strony dochodów niezmiennie dobrze. Zatrudnienie wzrasta a sytuacja rynku pracy odzwierciedla się w znacznym wzroście płac realnych. Wszystko wskazuje na to, że popyt prywatnych konsumentów pozostanie istotnym czynnikiem wzrostu.

Większa zależność inwestycji budowlanych i inwestycji na środki trwałe

W latach dziewięćdziesiątych zaobserwować można było odwrotnie proporcjonalny rozwój inwestycji budowlanych i inwestycji na środki trwałe. Podczas gdy inwestycje w maszyny i narzędzia znajdowały się pod wpływem ciągłej konkurencji, restrukturyzacji, rewolucji w dziedzinie IT, oraz ostatnio wzrostu gospodarczego i przeżywały prawdziwy

boom, inwestycje budowlane znalazły się w głębokim kryzysie wskutek nadwyżki podaży na rynku nieruchomości.

Obecnie przewiduje się, iż dystans pomiędzy tymi dwiema kategoriami inwestycyjnymi powinien się zmniejszyć. W przypadku inwestycji w środki trwałe na razie należy przewidywać koniec tak dużego tempa wzrostu. Racjonalizacja i odnowa pozostają wprawdzie nadal wysoko na liście priorytetów przedsiębiorstw, ale umiarkowana koniunktura będzie hamować nieco motywację do rozszerzenia zdolności produkcyjnych. W przypadku inwestycji budowlanych natomiast daje się obecnie zauważyć pewną poprawę, która powinna się także dalej utrzymać.

Do tej pory impulsy pochodziły głównie z budowy przemysłowej i rzemieślniczej oraz publicznych robót inżynierskich, w odróżnieniu od budownictwa mieszkaniowego.

Z powodu wzrastających dochodów prywatnych gospodarstw domowych, stabilnych odsetek i zmniejszania się ilości pustostanów w budownictwie mieszkaniowym, również w tym obszarze powinno nastąpić stopniowe ożywienie inwestycji.

Wzrost pozostaje istotny

Ponieważ silna koniunktura wewnętrzna stanowi solidny fundament, lekkie zahamowanie gospodarki szwajcarskiej pomimo większych globalnych ryzyk koniunktury pozostanie raczej w sferze „soft landing”. Liczymy się z tym, że ubiegłoroczny wzrost gospodarczy wynoszący 3,4 % spadnie do 2 % w sezonie 2001/2002.

Wobec istniejących obecnie trudności, szczególnie w przypadku wykwalifikowanego personelu, znacznie większe stopy wzrostu połączone byłyby z rosnącym zagrożeniem inflacją. Bezrobocie na poziomie dwóch procent powinno utrzymać się nadal na tym poziomie przy zachowanej dotychczasowej strukturze rynku pracy.

Umiarkowana inflacja

Napięty rynek pracy przyniesie w roku 2001 przyspieszony wzrost płac, który częściowo przewyższy wzrost produkcji. To spowoduje umiarkowaną tendencję wzrostu cen. Ponadto powinno nastąpić pewne podrożenie opłat czynszowych. Mniejsze obciążenia cenowe wynikają także z podwyżki podatku od towarów i usług o 0,1 punktu procentowego i wprowadzenia podatku od intensywnego ruchu drogowego.

Pomimo tego w ostatnich miesiącach obniżyło się ogólne tempo wzrostu cen konsumpcyjnych. W lutym roku 2001 spadło poniżej 1 % po raz pierwszy od półtora roku. Spowodowane było to odwróceniem tendencji zbyt drogiego pochodnych produktów oraz działających hamująco na ceny obliczenie inflacji (w którym zawiera się ceny wyprzedaży). Te wszystkie czynniki działają korzystnie na wynik końcowy. Mimo ogólnej tendencji wzrostowej przeciętna stopa inflacji w bieżącym roku szacowana na +1,4 % powinna być niższa niż w roku ubiegłym (+1,6 %).

Także w roku 2002 wzrost cen o ok. 1,6 % utrzyma się na umiarkowanym poziomie.

Bardziej umiarkowany wzrost gospodarczy, znów mocniejsza pozycja franka oraz postępująca liberalizacja rynku (szczególnie w dziedzinach telekomunikacji, sektorze energetycznym i rolnym) sprzyjać będą w średniej i długoterminowej perspektywie zachowaniu stabilności cen.

Frank Schmidbauer

WAŻNA INFORMACJA DLA ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH – WYBÓR CZŁONKA KOMITETU MONITORUJĄCEGO PROGRAM SAPARD

Dziś głosami przedstawicieli kilku organizacji ekologicznych wybrany został nasz przedstawiciel do Komitetu Monitorującego Program SAPARD – jest nim Bohdan Szymański - Wiceprezes Zarządu Głównego PKE, W-ce Prezes Okręgu Mazowieckiego PKE, zaangażowany też w prace Koalicji na Rzecz Rozwoju Rolnictwa Ekologicznego. Na wyraźne życzenie przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi procedura wyboru była bardzo formalna (w załączeniu przesyłam protokół z głosowania). Bohdan będzie reprezentował ogólnopolskie pozarządowe organizacje ekologiczne. Będzie naszym źródłem informacji, ale będzie też oczekiwał na informacje od nas o problemach, jakie będą wiązały się z realizacją programu SAPARD, które powinien na posiedzeniach tego Komitetu podnosić. Jeżeli chodzi o kompetencje tego Komitetu to można je określić jednocześnie jako bardzo małe oraz jako bardzo duże. Komitet ten nie będzie decydował o wyborze projektów do finansowania z funduszu SAPARD (tym zajmować się będzie Krajowy Komitet Sterujący i Regionalne Komitety Sterujące); będzie natomiast zajmował się przede wszystkim oceną i zatwierdzaniem kryteriów selekcji projektów oraz okresową oceną postępów w zakresie osiągania celów całego programu. W zakresie jego kompetencji będzie też rozważanie propozycji ewentualnych zmian w tym Programie w stosunku do zatwierdzonego programu operacyjnego, a które to zmiany w niewielkim zakresie dopuszcza Komisja Europejska. Na spotkanie, które dziś odbyło się w gmachu Ministerstwa przyszło niestety tylko pięciu przedstawicieli NGO-sów, choć wiele organizacji dostało informacje o tym spotkaniu i przez ponad 2 tygodnie była ona dostępna na serwerze Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Reprezentacja NGO-sów była następująca (w nawiasie podaje nasze e-mail'e): Andrzej Biderman - Fundacja Partnerstwo dla Środowiska [andrzejb@epce.org.pl], Teresa Ropelewska-Rodak - Stowarzyszenie EKOLAND [ekolandow@free.ngo.pl], Ewa Ligęza-Sieniarska - Społeczny Instytut Ekologiczny, Polska Zielona Sieć [indian@bore.most.org.pl], Bohdan Szymański - Polski Klub Ekologiczny, Koalicja na Rzecz Rozwoju Rolnictwa Ekologicznego [btsceko@kki.net.pl], Bożenna Wójcik - Instytut na rzecz Ekorozwoju [b.wojcik@ineisd.org.pl]

Poza nami uczestniczyło w spotkaniu 5 przedstawicieli Ministerstwa. Piotr Łysoń V-ce Dyrektor Departamentu Pomocy Przedakcesyjnej i Funduszy Strukturalnych oraz pracownicy tego departamentu: Krystyna Celemencka, Anna Kurella, Kinga Rogalska, Marcin Wróblewski. Jutro odbędzie się drugie spotkanie w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na którym będzie wybieranych dwóch przedstawicieli ogólnokrajowych, pozarządowych organizacji działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Byłoby dla nas bardzo dobrze gdyby przedstawiciel EKOLANDU mógł zostać wybrany jako jeden z nich.

Serdecznie wszystkich pozdrawiam, Bożenna Wójcik, której przyszło prowadzić to spotkanie

Bożenna Wójcik

Protokół ze spotkania przedstawicieli reprezentujących pozarządowe organizacje ekologiczne o zasięgu ogólnopolskim w dniu 23 maja 2001 r. w sprawie wyboru członka Komitetu Monitorującego Program SAPARD

W zastępstwie Pana Zbigniewa Chrzanowskiego Sekretarza Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi zebranych powitał Zastępca Dyrektora Departamentu Pomocy Przedakcesyjnej i Funduszy Strukturalnych Pan Piotr Łysoń informując równocześnie o funkcji Komitetu Monitorującego oraz o proponowanej procedurze wyboru członka Komitetu Monitorującego, reprezentującego pozarządowe organizacje ekologiczne o zasięgu ogólnopolskim.

W spotkaniu udział wzięli:

1. Ewa Ligęza – Sieniarska - Społeczny Instytut Ekologiczny
2. Teresa Ropelewska – Rodak - Stowarzyszenie EKOLAND
3. Bożenna Wójcik - Instytut na rzecz Ekorozwoju
4. Bohdan Szymański – Polski Klub Ekologiczny - Koalicja na Rzecz Rozwoju Rolnictwa Ekologicznego

5. Andrzej Biderman – Fundacja Partnerstwo dla Środowiska.

W wyniku głosowania jawnego na Przewodniczącą spotkania wybrano Panią Bożenną Wójcik, przy 4 głosach za i 1 wstrzymującym się.

Z uwagi na niską frekwencję spotkania ustalono, że w skład Komisji Wyborczej wejdzie ze strony organizacji ekologicznych Pani Teresa Ropelewska – Rodak oraz Pani Anna Kurella i Pan Marcin Wróblewski spośród pracowników MRiRW. Za powołaniem Komisji w przedstawionym składzie opowiedziały się 4 osoby, a jedna wstrzymała się od głosu.

Komisja ustaliła, że wszyscy zebrani zostali upoważnieni przez statutowe władze swoich organizacji do wzięcia udziału w spotkaniu oraz w głosowaniu.

Zgłoszono 2 kandydatury tj.

1. Pani Ewa Ligęza - Sieniarska
2. Pan Bohdan Szymański.

Przyjęto następującą procedurę głosowania:

- głosowanie tajne,
- za wybraną uznaje się osobę, która uzyska ponad 50% oddanych głosów,
- głosowanie odbywa się poprzez wpisanie nazwiska proponowanego kandydata na kartach do głosowania.

Komisja Wyborcza stwierdziła, że oddano 5 głosów ważnych, z czego na:

- Panią Ewę Ligęzę – Sieniarską – 0 głosów,
- Pana Bohdana Szymańskiego – 5 głosów.

Na członka Komitetu Monitorującego Program SAPARD, reprezentującego pozarządowe organizacje ekologiczne o zasięgu ogólnopolskim, wybrany został Pan Bohdan Szymański Wiceprezes Polskiego Klubu Ekologicznego.

Sekretarz [Krystyna Celemencka]
Przewodnicząca [Bożenna Wójcik]

Uczestnicy spotkania:

- [Ewa Ligęza – Sieniarska]
- [Teresa Ropelewska – Rodak]
- [Andrzej Biderman]
- [Bohdan Szymański]
- [Marcin Wróblewski]
- [Anna Kurella]
- [Piotr Łysoń]
- [Kinga Rogalska]

CZY STANOWISKO RZĄDU NIEMIEC WPŁYNIE NA POLITYKĘ ROLNĄ CAŁEJ UNII EUROPEJSKIEJ

Stanowisko rządu Niemiec na temat nowej polityki rolnej – fragmenty wystąpienia Renate Künast Federalnego Ministra Ochrony Konsumenta, Żywności i Rolnictwa.

Skandal z BSE oznacza koniec rolnictwa starego typu. Rząd Federalny odpowiadający na utracone zaufanie konsumentów do żywności podjął decyzję o stworzeniu Ministerstwa Ochrony Konsumenta, Żywności i Rolnictwa. Podczas gdy inne kraje nadal rozdzielają odpowiedzialność za rolnictwo od odpowiedzialności za konsumenta, Rząd Federalny łączy je. **Nie tworzymy polityki przeciwko rolnikom, wręcz przeciwnie: tu właśnie jest ich przyszłość!**

Stawiam na zwrot w rolnictwie. Naszą miarą jest: **Jakość zamiast ilości.**

Sześciu graczy odpowiada za sukces nowej polityki rolnej: konsumenci, rolnicy, przemysł paszowy, przemysł żywnościowy, handel i polityka.

Konsumenci. Teraz wybór należy do was. Mamy zamiar w przyszłości pomóc konsumentom wprowadzając dwa nowe znaki jakości. Pierwszy z nich będzie znakiem produktów rolnictwa ekologicznego, dla których przewidujemy zapewnienie 20 % udziału w rynku. Drugi znak będzie przeznaczony dla produktów spełniających minimalne standardy dotyczące chowu zwierząt zgodnie z potrzebami gatunku, stosowania leków tylko w celu leczenia choroby oraz preferencji dla produktów regionalnych.

Sektor handlu. Produkty ekologiczne muszą wreszcie zmienić swój marginalny status. Liczy się jakość. Jakość ma swoją cenę. Nowe produkty nadal jednak pozostaną dostępne dla nas wszystkich. Jest to kwestia skali produkcji, marketingu i sprawiedliwości społecznej.

Przemysł żywnościowy. Nasza żywność cierpi z powodu faktu, że najpierw zwracamy na cenę a potem na jakość. Prowadzę kampanię promującą partnerstwo przemysłu spożywczego i rolników. Ten sojusz zapewni jakość dla przemysłu spożywczego i dochód dla rolników. Czasy, gdy rolnik sprzedawał niczym domokrażca, mijają.

Przemysł paszowy. Dobra pasza jest warunkiem koniecznym dla nowej jakości. Mamy zamiar wprowadzić przejrzysty system produkcji z tej dziedziny oparty o jawna deklaracje i pozytywną listę pasz.

Rolnicy. Zwrot w rolnictwie otwiera większe możliwości skoncentrowania się przez nich na jakości a nie tylko na ilości. Nie jest ważne czy gospodarstwo jest małe czy duże, liczy się fakt, że potrzebujemy gospodarstw ekologicznych i gospodarstw konwencjonalnych. Ich gotowość do przemysłu i ich inwencja są kluczowymi warunkami zwrotu w rolnictwie. Chciałabym nakreślić rolnikom jasną

perspektywę rozwoju rolnictwa ekologicznego i produktów regionalnych. Musi się zawiązać przymierze rolnika z przyrodą. Potrzebujemy więcej bezpośredniego i regionalnego marketingu, pozostawiającego więcej wartości dodanej w regionie. Rolnicy jako producenci energii otrzymają nowe źródła dochodów z wytwarzania energii odnawialnej. Moją podstawową zasadą jest następująca: ci rolnicy, którzy przyczyniają się do podtrzymania krajobrazu kulturowego powinni być za to wynagradzani.

Politycy. Zrobię wszystko, żeby wszystkie środki były w pierwszej kolejności wydane na ekologiczne metody produkcji, chów zwierząt zgodny z potrzebami gatunków i zapewnienie miejsc pracy na wsi. Zwrot w rolnictwie oznacza więcej zrównoważenia i trwałości w polityce rolnej.

Zrównoważony rozwój ma również wymiar społeczny. Od lat zmiany strukturalne w rolnictwie powodowały utratę miejsc pracy na obszarach wiejskich. Zwrot w rolnictwie skupia się na strukturach regionalnych. W przyszłości produkty regionalne powinny uzyskać priorytet.

Zmiana hodowli zwierząt jest również częścią nowej polityki. W Europie nadal dochodzi do zbyt masowego i odbywającego się na zbyt długie odległości transportu zwierząt. Zwierzęta nadal trzymane są w bardzo złych warunkach. Nadal liczy się ilość, a nie indywidualny byt stworzenia.

Rząd Federalny jest zdecydowany zakazać stosowania antybiotyków w paszach dla zwierząt. W przyszłości zwierzęta powinny być podawane terapii lekami, jeżeli i tylko, gdy są chore. Rolnicy powinni zapewnić zwierzętom takie warunki, żeby te nie musiały być zapobiegawczo poddawane terapii antybiotykowej. Świnie poddawane działaniu środków dopingujących, indyki nie mogące chodzić i miliony kurczaków zabijanych, bo są niewłaściwej płci to elementy polityki rolnej przeszłości. Naszym celem jest odejście od nadprodukcji.

Na tym kończąc, chciałabym zaproponować pierwsze praktyczne kroki:

Chcemy przywrócić związek pomiędzy chowem zwierząt i ziemią. W perspektywie średniookresowej chcemy wspierać tylko rolników, którzy hodują najwyżej dwie sztuki zwierząt na hektar.

Wsparcie obejmuje rośliny na paszę. Ograniczymy niesprawiedliwe preferowanie kiszonki kukurydziejanej. Dodatkowo będziemy promować wykorzystywanie pastwisk poprzez pomoc w formie premii pastwiskowych.

Podejmiemy działania na rzecz zmniejszenia uboższej bydła.

Chcemy znów poczuć smak żywności. Chcemy ekologicznej modernizacji Niemiec i zwrot w rolnictwie jest centralnym elementem tej ekologicznej modernizacji.

Tłumaczenie: Dariusz Szwed

Rolnictwo niskowydajne, ale przyjazne dla środowiska**PROGRAM MONITORINGU PTAKÓW WYKAZUJE
WALORY POLSKIEGO ROLNICTWA**

W krajach Unii Europejskiej drastycznie spada liczebność pospolitych ptaków zamieszkujących tereny rolnicze. Intensyfikacja produkcji rolnej pozbawia bowiem ptaki dogodnych siedlisk i zmniejsza ilość dostępnego pokarmu. W Polsce obecnie rolnictwo sprzyja ptakom. Zapoczątkowany w ubiegłym roku program monitoringu ptaków wykazał, że na naszych polach i łąkach mamy kilka razy więcej ptaków niż Anglicy czy Niemcy. Zmiany liczebności ptaków rejestrowane w kolejnych latach programu stanowić będą czuły barometr zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym naszego kraju.

Ptaki są dobrymi wskaźnikami stanu środowiska, a zmiany liczebności ptasich populacji są użytecznym barometrem zmian zachodzących w całym środowisku przyrodniczym. Dlatego też, programy monitorujące zmiany liczebności ptaków prowadzone są w większości krajów Unii Europejskiej. Dostarczają argumentów na rzecz zmiany rozmaitych regulacji prawnych, w szczególności zaś argumentów w walce o reformę unijnej polityki rolnej (CAP). W Wielkiej Brytanii, wskaźnik liczebności pospolitych ptaków stanowi – obok produktu krajowego brutto, stopy bezrobocia, czy wskaźnika umieralności noworodków – jeden z oficjalnych indeksów rządowych jakości życia społeczeństwa.

Wyniki programów monitoringu ptaków prowadzonych w zachodniej Europie dowodzą, że obecnie grupą najsilniej zagrożoną są ptaki związane z krajobrazem rolniczym, powszechnie uważane za pospolite i pozornie nie wymagające ochrony. W Anglii, gdzie śledzenie zmian liczebności ptaków ma najdłuższą tradycję stwierdzono na przykład, że w ciągu ostatnich 30 lat liczebność skowronka spadła o 50 %. W tym samym czasie, w Niemczech i Holandii liczebność skowronków spadła jeszcze bardziej, o blisko 70 %.

W Polsce brak było jak dotąd ogólnokrajowego programu nastawionego na monitoring zmian liczebności ptasich populacji. Dopiero w ubiegłym roku Ogólnopolskie Stowarzyszenie Ochrony Ptaków (OTOP) zainicjowało program badawczy, którego celem jest śledzenie zmian liczebności rozpowszechnionych krajowych ptaków. Program finansowany jest przez brytyjskie Królewskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (The Royal Society for the Protection of Birds) i koordynowany przez Stację Ornitologiczną PAN w Gdańsku. Monitoring realizowany jest siłami ochotników, wysoko wykwalifikowanych amatorów ornitologii z całej Polski, którzy wykonują standardowe liczenia ptaków na powierzchniach próbnych rozsianych na terenie całego kraju. W ubiegłym roku, blisko 100 współpracowników

programu zebrało dane z ponad 130 powierzchni, rejestrując obecność ponad 150 gatunków ptaków.

Wynik pierwszego roku programu monitoringu pospolitych ptaków w Polsce dowodzą, że nie tylko nasze lasy i mokradła, ale również i tereny użytkowane rolniczo są siedliskami bogatej, zróżnicowanej gatunkowo awifauny. Pierwsza piątka najbardziej rozpowszechnionych gatunków ptaków obejmuje ziębę, trznadla, szpaka, skowronka i sikorę bogatkę – wszystkie stwierdzone w ponad 80 % losowo wskazanych powierzchni próbnych. Spośród tej piątki trzy gatunki (trznadel, szpak, skowronek) to ptaki typowe dla szeroko rozumianego krajobrazu rolniczego, spotykane – jak wykazują zebrane dane – wciąż bardzo często i w dużej liczbie. Ubiegłoroczne badania monitoringowe wykazują na przykład, że liczebność skowronka jest u nas trzykrotnie większa niż w Anglii. Co ważne, wciąż liczne i rozpowszechnione są też inne gatunki ptaków charakterystyczne dla terenów rolniczych o niskiej intensywności gospodarowania – pliszka żółta, myszołów, dzierzba gąsiorek, pokląska, potrzuszcz, ortolan, przepiórka czy derkacz. W krajach Unii Europejskiej gatunki te często mają status zagrożonych, podczas gdy u nas stwierdzono są aż w 30-60 % losowo wskazanych powierzchni próbnych. Zaskoczeniem jest też powszechne występowanie wilgi i kukułki, stwierdzanych w ponad 2/3 badanych powierzchni próbnych.

Polski program monitoringu pospolitych ptaków (MPPL) wystartował w ubiegłym roku i dopiero w kolejnych latach swego trwania dostarczy najcenniejszych danych, przede wszystkim informacji o zmianach liczebności ptasich populacji. Równolegle z liczeniami ptaków, współpracownicy programu rejestrują zachodzące na powierzchniach próbnych zmiany siedliskowe. Monitoring pozwoli więc nie tylko na śledzenie zmian liczebności ptaków, ale umożliwi również diagnozowanie przyczyn tychże zmian, związanych ze zmianami siedliska. Niewątpliwie, tego typu dane, zarówno diagnozujące stan naszego środowiska w przededniu przystąpienia do Unii, jak i rejestrujące procesy zachodzące później, po naszej akcesji są nam bardzo potrzebne. Uzyskane w toku badań monitoringowych precyzyjne, ilościowe dane będą stanowić bowiem cenne narzędzie, służące do prawidłowego kształtowania naszej strategii ochrony środowiska czy polityki rolnej.

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
Ul. Hallera 4/2, 80-401 GDAŃSK
Tel./fax. 0 58 341 26 93
e-mail: office@otop.most.org.pl

Osoba kontaktowa: Przemysław Chylarecki,
tel. (0-58) 308-07-59,
e-mail: pchyl@stornit.gda.pl

CZY DOJDZIE DO BUDOWY ELEKTROWNI WODNEJ NA RZECIE PIŁAWIE W ZABRODZIU W OBSZARZE KRAJOBRAZU CHRONIONEGO?

Opublikowany 16.11.2000 raport Światowej Komisji ds. Zapor (World Commission on Dams) podtrzymał olbrzymie zainteresowanie problemem piętrzeń i jest obecnie przedmiotem analiz i ocen ze strony organizacji rządowych, firm budujących zapory, organizacji proekologicznych a także instytucji finansowych. Raport nie pozostawia wątpliwości: *w wielu częściach świata zapory dokonają nieodwracalnych zniszczeń*. WWF postuluje przyznanie większej pomocy na poszukiwania alternatywnych wobec zapór źródeł energii. Podobnego zdania są specjaliści z EKOFUNDUSZU: *będziemy promować nowoczesne technologie w efektywnych, odnawialnych źródłach energii, ale zrezygnujemy z dotowania małej energetyki wodnej, ponieważ zyski energetyczne z MEW są niewielkie a straty ekologiczne mogą być znaczne*.¹

Wobec coraz powszechniej tak postrzeganemu problemowi zapór i piętrzeń, przy rosnącej wiedzy i świadomości o potrzebie ochrony przyrody wydaje się przesądzone, że projektowane i budowane dziś obiekty hydrotechniczne nie mają większych szans na realizację bez pełnej i uczciwej informacji o zamierzonych celach, skutkach i oddziaływaniu na środowisko. Ukrywanie takich wiadomości przed zainteresowanymi samorządami, organizacjami i społeczeństwem prowadzi do utraty wiarygodności inwestorów, którzy narażają się na gwałtowne protesty. Równie niedopuszczalne wydaje się być ograniczanie informacji w tak ważnych sprawach do zawiadomień o ich wyłożeniu lub o możliwości okresowego wglądu. Wszyscy zainteresowani pośrednio lub bezpośrednio powinni otrzymać pełną informację do rąk. Zdaniem prof. J. Żelazo z SGGW informacja taka *jest obecnie ważnym zadaniem zarówno inwestora jak i użytkownika i powinna być traktowana równorzędnie z innymi kierunkami ich działalności*.²

Każde prace hydrotechniczne w korytach rzecznych (piętrzenie wód płynących, budowa zbiorników zaporowych itp.) mogą spowodować liczne, zwykle niekorzystne i często nieodwracalne zmiany w środowisku, co rodzi potrzebę wnikliwych badań, studiów i prognoz, dotyczących oddziaływania projektowanej budowli na środowisko. Obecne przepisy stawiają absolutny obowiązek sporządzenie oceny oddziaływania na środowisko **przed** rozpoczęciem fazy projektowej. Jest oczywiście, że właściwą wagę może mieć jedynie ocena ekspertów niezależnych od inwestora. Ocena taka może być odpowiednią podstawą do negocjacji z ew. przeciwnikami inwestycji.

Ocena oddziaływania na środowisko decyduje ostatecznie o uzyskaniu pozwoleń na budowę, dotacjach czy kredytach. Odpowiednio wcześniej sporządzona, uchronić może inwestora przed rozczarowaniem i utopieniem (często dosłownie) znacznych sum, w przypadku, gdy ujawnione w ocenie szkody w środowisku wykluczą realizację planowanej inwestycji.

Przykładem potwierdzającym wagę przygotowania ocen i uzgodnień jest ujawniony w ostatnich miesiącach spór w spra-

wie koncepcji przegrodzenia rz. Piławy zaporą i zbudowanie tam małej elektrowni wodnej (MEW).

Od wielu lat gospodarzem rz. Piławy jest Okręg Nadnoteci Polskiego Związku Wędkarskiego, (ON PZW), posiadający operat wodno-prawny na użytkowanie rzeki do roku 2010. Od ponad roku pojawiały się pogłoski o przemyśleniach do przegrodzenia Piławy zaporą, jednakże dopiero 3.03.2001r Urząd Gminy w Szydłowie powiadomił o wszczęciu postępowania w sprawie wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla planowanej budowy zapory wodnej i MEW na rzece Piławie, poniżej wsi Zabrodzie. W taki sposób oficjalnie pojawił się problem i ujawnił się tajemniczy dotąd inwestor. Okazał się nim być prof. Feliks Jaroszyk z Akademii Medycznej w Poznania, znany skądinąd jako przeciwnik budowy siłowni nuklearnej w Kłempiczu.

Informacja o planowanej budowie wywołała natychmiastowo, o wielkim zasięgu protest środowisk wędkarzy z całej Polski, skierowany do służb ochrony środowiska i władz a także do instytucji i naukowców zajmujących się biologią ryb i ekologią. Ukazały się w tej sprawie reportaże w prasie i TV. Przeprowadzone w tej sytuacji dokładniejsze rozpoznanie sprawy wykazało szereg niepokojących faktów.

Nie mając nawet wydanych tzw. warunków zabudowy, inwestor już w 2000 roku wyciął wszystkie drzewa (ponad 200) i krzewy na brzegu rzeki na odcinku prawie 1 km, likwidując niezwykle ważne dla życia ryb zacienienie nurtu, naruszając strukturę brzegu i dna rzeki, z wszystkimi tego konsekwencjami³. Straty w rybostanie są obecnie ustalane. Wycinkę zgłoszono m.in. Wojewódzkiemu Konserwatorowi Przyrody i prokuraturze i nadal jest ona przedmiotem dochodzenia. Inwestor wykonywał także badania geologiczne w terenie, sporządził też koncepcyjny projekt techniczny. Jak się okazało, inwestor od 2 lat prawie stara się forsować swą koncepcję, powołując się na rezolucję Sejmu RP z 8 lipca 1999 w sprawie wzrostu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, rzekome pozwolenia Ministra Środowiska i Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu. Nie ma jednak wątpliwości, że owe wielomiesięczne zabiegi toczyły się z pominięciem ON PZW w Pile (prawnego użytkownika wody), służb ochrony przyrody, społeczności lokalnej i części władz.

Inwestor dotychczas nie przedstawił (poza ogólnikami ujawnionymi w prasie) oceny oddziaływania planowanej inwestycji na środowisko. Dostępne są natomiast liczne raporty i opinie podnoszone przez przeciwników budowy. Choć zgromadzony materiał skupiony jest na ochronie krajobrazu oraz ryb i ich habitatu, waga podniesionych argumentów, jak dotychczas, jednoznacznie wykazuje realne zagrożenia dla środowiska.

Na podstawie wieloletnich obserwacji, wspartych wynikami badań i opiniami ichtologów i innych specjalistów z wielu placówek naukowych, działacze ON PZW stwierdzają, że **planowana inwestycja ujemnie wpłynie na środowisko** w rejonie bezpośredniego oddziaływania spiętrzenia i w całej zlewni

¹ Konopacki S. *Nie będzie więcej „mew”*, „Eko-Press”, sierpień 2000: 32-33.

² Żbikowski A., Żelazo J., *Ochrona środowiska w budownictwie wodnym*, PAN Warszawa 1993, s. 21.

³ Ibid. s. 28; Allan, J.D., *Ekologia wód płynących*, PWN Warszawa 1998, s. 354.

CZY DOJDZIE DO BUDOWY ELEKTROWNI

środkowej Gwdy, do której wpada Piława⁴. Unikatowy ekosystem wodny ulegnie degradacji poprzez przerwanie ciągłości rzeki, pogorszenie termiki wody, spadek natlenienia, sedymentację osadów, zanik wielu form bezkręgowców stanowiących pożywienie ryb. W rezultacie ulegnie niekorzystnym zmianom struktura i wielkość populacji ryb a przede wszystkim **nieodwracalnie zniszczone zostaną ostatnie w tym rejonie naturalne siedliska i tarliska lipienia, pstrąga potokowego, troci, brzany i certy**⁵.

Unikalny krajobraz południowy i bogactwo środowiska dolin zandru Gwdy, w tym Piławy i jej zlewni, opisywane są w fachowej literaturze w całej Europie, jako przykład ekologicznego fenomenu zachowanego w swym pierwotnym stanie.⁶ Wody tej rzeki, jako nieliczne w Polsce zachowały nadal I klasę czystości, gdyż płynię praktycznie na całym swym biegu przez lasy i łąki, w znacznym oddaleniu od większych skupisk ludzkich.

Przed rokiem 1945 na Piławie, podobnie jak na większości rzek Pomorza, funkcjonowało szereg obiektów piętrzących. Jednakże w dolnym jej biegu nie wybudowano ani też nie planowano żadnych spiętrzeń, zachowując naturalny, pierwotny układ dna i doliny rzeki i wspaniałe tarliska, prowadząc już od XIX w. akcje zarybieniowe i szczególną ochronę łososiowatych⁷. Na odcinku tym rzeka ma wartki nurt, wyjątkowo czystą i chłodną wodę, piaszczysto-żwirowe dno, obfituje w szereg kamiennych progów, idealnym dla rozwoju organizmów reofilnych, stanowiących najważniejszy składnik pożywienia narybku. To właśnie środowisko najszlachetniejszych gatunków ryb: troci, pstrągów i lipieni, brzany, certy, klenia a przede wszystkim tarliska tych gatunków dla znacznej części dorzecza Gwdy.

Niezaprzeczalne walory przyrodnicze krajobrazowe zdecydowały o objęciu ochroną tego obszaru od roku 1998, poprzez ustanowienie obszaru krajobrazu chronionego „Dolina Gwdy” (Dz. U. 13/98, poz. 83; Dz. U. WUW nr 14/99, poz. 246). Tymczasem inkryminowaną inwestycję planuje się na obszarze chronionego krajobrazu właśnie, gdzie w planach (*Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego*) przewidziane jest utworzenie parku krajobrazowego „Zandry doliny Gwdy”.

W latach 80-ch w środku tego unikatowego krajobrazu wybudowano duże spiętrzenie na Piławie - tuż przed wsią Zabrodzie. Miała to być największa w Europie hodowla pstrąga. Inwestycja ta nie tylko nie przyniosła korzyści gospodarczych, ale trwale negatywnie wpłynęła na populację wielu gatunków ryb, w szczególności lipieni i łososiowatych. Na przykładzie oddziaływania tej budowli można przedstawić niemal modelowy zestaw zagrożeń, jakie niesie za sobą przegrodzenie i spiętrzenie rzeki:

1. W silnie nagrzewającej się wodzie powstałego jeziora, a także na znacznym odcinku poniżej spiętrzenia niebezpiecznie obniża się zawartość tlenu, co spycha ryby o wysokich wymaganiach tlenowych w dół rzeki. W ich miejsce wchodzi inne gatunki, typowe dla wód nizinnych, eliminując pstrąga, lipienia, brzanę i inne, typowe dla chłodnych, dobrze natlenionych wód.

2. Zmienił się skład fauny wód Piławy i zarazem skład dostępnego pokarmu ryb. Zmiany te, a właściwie brak szczególnie istotnych składników pokarmowych jak owady, drobne bezkręgowce, wylęg (np. miętusa) i in. ujemnie wpływają na liczebność i wzrost ryb.

3. Wielokilometrowy odcinek Piławy o żwirowym dnie zalany na skutek spiętrzenia pokryty został stale rosnącą warstwą osadów i przy obniżeniu poziomu tlenu w wodzie trwale jest wyłączony jako domena łososiowatych, lipienia i innych ryb prądolubnych a także jako ich dotychczasowe tarliska. Powierzchnia tarlisk w tym rejonie zmniejszyła się o ok. 70%.

4. Wstrzymana została naturalna migracja ryb i wiele gatunków odciętych zostało od tarlisk w górze rzeki. Spowodowało to, że dla ryb w najlepszej kondycji do rozrodu pozostały tarliska w dolnym biegu rzeki o niewielkiej pojemności i mało efektywne. Natomiast w górnym biegu zagęszczony nadmierne narybek nie wzrasta prawidłowo.

Z naturalnych tarlisk Piławy pochodzi większość narybku pstrąga, lipienia a także ryb prądolubnych w całym dorzeczu Gwdy na odcinku zasilanym Piławą. Stwierdzono bezspornie, że po uruchomieniu zapory katastrofalnie obniżyła się populacja tych gatunków nie tylko w Piławie, lecz w całym dorzeczu.

Krucha równowaga ekologiczna w wodach na odcinku planowanej inwestycji zachowywana jest obecnie dzięki stałym zabiegom członków Polskiego Związku Wędkarskiego. **Wybudowanie kaskadowo kolejnej zapory, tuż poniżej istniejącego już jazu w Zabrodziu zniszczy ostatnie już tarliska w tym rejonie i zamieni zlewnię Gwdy na tym odcinku w rzekę nizinną.**⁸

Przykład negatywnego oddziaływania zapory na Piławie w Zabrodziu, powinien być przestrogą przed wszelkimi próbami podobnych działań. Dalsze ingerencje w stosunki wodne na tej niewielkiej rzece mogą okazać się katastrofalne. Skuteczną propozycją wobec tych wszystkich zagrożeń wydaje się być wcale nie nowa koncepcja zabezpieczenia całych dolin rzecznych przez utworzenie w ramach „Obszaru chronionego krajobrazu” tzw. powierzchni niezmiennych⁹.

Pogodzenie interesów przyrodników, ekologów i hydrotechników nadal natrafia na problemy. Organizowane i wspierane przez Komitet Ochrony Przyrody PAN badania, sympozja i sesje naukowe zbliżyły w wielu przypadkach poglądy tych grup, ale i też ujawniły szereg nowych zagrożeń dla środowiska. Nadal istnieje rozdział pomiędzy powiększającą się wiedzą i świadomością ekologiczną a praktyką realizatorów przedsięwzięć hydrotechnicznych, nastawioną zwykle na szybkie i często partykularne zyski¹⁰. Rośnie jednak ilość dostępnych informacji o środowisku oraz świadomość o potrzebie jego ochrony. Zdarzające się nadal przypadki lekceważenia argumentów pro-środowiskowych nie dają się wytłumaczyć niczym innym, jak forsowaniem jednostronnego, egoistycznego podejścia do korzyści płynących z wspólnego nam środowiska.

Jan M. Palka, etnograf, działacz PZW,
Dyrektor Instytutu im. Oskara Kolberga w Poznaniu
adres prywatny: Ul. Masztalarska 6/10
61-166Poznań
tel. dom: 852-16-44, praca: 852-45-10

⁴ Ekspertyzy i oceny przekazano Wojewódzkiemu Konserwatorowi Przyrody w Poznaniu.

⁵ Allan, J.D., op.cit., s. 355.

⁶ Herlich J. i Górski W., *Specyfika, zagrożenia i problemy ochrony przyrody dolin małych rzek Pomorza*. [w:] *Ochrona przyrody i środowiska w dolinach nizinnych rzek Polski*, PAN Warszawa, 1993, s. 167.

⁷ op.cit., s. 169; Gołaski J. *Atlas rozmieszczenia młynów wodnych w dorzeczu Warty, Brdy i części Baryczy w okresie 1790-1960*, cz.3, ark.10. Por. też liczne prace Kulmatyckiego W., Przybyła, A., Grotriana, Mastyńskiego J., Filipiaka J., Bartela R., Goryczki K., i in.

⁸ Allan J.D., op.cit. s.355 i nast.

⁹ Kupczyk M. *Ornito fauna dolin Wielkopolski* [w:] *Ochrona przyrody i środowiska w dolinach nizinnych rzek Polski*. PAN Warszawa 1993, s. 197.

¹⁰ Tomiałojć L. *Uwagi wstępne i podsumowujące oraz uchwały i wnioski* [w:] *Ochrona przyrody i środowiska w dolinach nizinnych rzek Polski*. PAN Warszawa 1993, s.8.

POWSTAJE PARK NARODOWY „UJŚCIE WARTY”

OBSZAR PROJEKTOWANEGO PARKU NARODOWEGO „UJŚCIE WARTY” TO JEDEN Z NAJWAŻNIEJSZYCH TERENÓW LĘGOWYCH PTAKÓW WODNYCH I BŁOTNYCH W POLSCE

Rezerwat Przyrody Słońsk. Rozlewisko Warty. Gęsi zbożowe

Na obszarze projektowanego parku stwierdzono łącznie ponad 140 gatunków ptaków – są to między innymi: 4 gatunki perkozów, 7-8 gatunków kaczek, 5 gatunków chrzączieli, 9-10 gatunków ptaków siewkowych. Dla wielu gatunków ptaków Park to jedno z ważniejszych miejsc lęgowych w Polsce. Aż 26 gatunków ptaków gniazdujących w Parku należy do zagrożonych wyginięciem według międzynarodowej klasyfikacji BirdLife International jak np.; wodniczka *Acrocephalus paludicola*, derkacz *Crex crex*, rycyk *Limosa limosa*, żuraw *Grus grus*, bąk *Botaurus stellaris*, bączek *Ixobrychus minutus*, czy też występująca tutaj dość pospolicie rybitwa czarna *Chlidonias niger*.

Obszar projektowanego Parku Narodowego „Ujście Warty” odgrywa ważną rolę dla ptaków również poza sezonem rozrodczym. Bardzo licznie pierzą się na tym terenie kaczki-krzyżówki *Anas platyrhynchos*, cyraneczki *Anas crecca*, a także gęsi gęgawy *Anser anser* i łabędzie nieme *Cygnus olor*, łyski *Fulica atra*. W okresie migracji jesiennej Park jest miejscem koncentracji ptaków wodnych i błotnych – głównie gęsi zbożowej i białoczelnej *Anser fabalis* i *albifrons* – liczba nocujących gęsi dochodzi do 200 tys. osobników. W okresie zimowym rejon „Ujścia Warty” to największe zimowisko w Polsce łabędzia krzykliwego *Cygnus cygnus* – do 2500 osobników, a także ważne zimowisko bielika *Haliaeetus albicilla* – do 50 osobników. Ochronę ptaków utrudnia pojawienie się i szybki rozwój populacji norki amerykańskiej *Mustela vison*, a także coraz częstsze informacje dotyczące pojawienia się szopa pracza *Procyon lotor*, przybywającego z zachodu.

Ponadto na terenie Parku Narodowego „Ujście Warty” stwierdzono występowanie 34 gatunków ssaków z 13 rodzin. Spośród tych, które znajdują się w Polskiej Czerwonej Księdze wymieniać należy wydrę *Lutra lutra* (kategoria R) i bobra europejskiego *Castor fiber* (kategoria E).

Zbiorowiska roślinne na terenie Parku reprezentują wysoki poziom różnorodności biologicznej. Ponad 390 gatunków roślin naczyniowych to około 30 % flory całej Krainy Wielkopolsko-Kujawskiej. O dużym zróżnicowaniu świadczy też występowanie na tym terenie blisko 50 zespołów roślinnych.

Szata roślinna Parku ma w przeważającej części charakter naturalny, choć struktura roślinności rzeczywistej odbiega od potencjalnej. Pośrednie i bezpośrednie oddziaływanie człowieka, dokumentowane już kilka stuleci, zaznaczyło się przede wszystkim zanikiem roślinności leśnej o charakterze łęgowym oraz rozpowszechnianiem zbiorowisk naturalnych tzw. auksochorycznych. Na tle innych odcinków rzeki Warty, szata roślinna projektowanego Parku wyróżnia się wysokim poziomem naturalności, a także unikatowym charakterem. Na ten ostatni składa się między innymi występowanie kilku bardzo rzadkich, zagrożeniem wyginięciem roślin naczyniowych (Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody Słońsk – Operat ochrony flory). Szata roślinna jest bardzo interesującym obiektem badawczym oraz dydaktycznym. Stwarza możliwości prowadzenia studiów nad strukturą i dynamiką flory. Dodatkowo możliwe jest monitorowanie zmian wynikających ze świadomych manipulacji hydrologicznych. Roślinność

POWSTAJE PARK NARODOWY „UJŚCIE WARTY”

dolin rzecznych w całej Europie została już w większości bardzo silnie przekształcona. Wiele badań współczesnych skoncentrowano na problemie renaturalizacji tego typu ekosystemów.

Projektowany Park leży na obszarze dawnej delty rzeki Warty w ujściu do rzeki Odry. Delta została przekształcona w jedno ujście tzw. Kanał Fryderyka Wilhelma.

Przyjęcie nazwy Park Narodowy „Ujście Warty” jest nawiązaniem do tradycji historycznej i zarazem godzi ewentualne ambicje, co do zaistnienia w nazwie Parku gmin na których obszarze jest projektowany. Szlak żeglowny na rzece Warcie będzie nadal utrzymany, wyłączony z zarządu Parku, z tego powodu w

§ 4, ust. 1, pkt. 6 rozporządzenia zrezygnowano z części zakazu „regulacji rzek i potoków” w celu jego konserwacji.

Znaczna część obszaru projektowanego Parku Narodowego „Ujście Warty” podlega ochronie już od 1977r., kiedy to na terenie Kostrzyńskiego Zbiornika Retencyjnego powstał rezerwat przyrody „Słońsk”, jako jeden z najcenniejszych pod względem ornitologicznym obszarów w kraju. Teren rezerwatu, o powierzchni 4166,22 ha obejmuje rozlewiska Warty w pobliżu jej ujścia do Odry oraz dolny bieg rzeki Postomii. Na krajobraz rezerwatu składają się głównie podmokłe łąki, turzycowiska, łany młyny i mokrzy oraz zarośla wierzbowe. Cały teren jest przeciętany starorzeczami, licznymi kanałami, rowami oraz fragmentami dróg i grobli. Rezerwat „Słońsk” jako unikalna w skali kraju i Europy ostoja ptaków wodnych i błotnych, został w 1984r. objęty międzynarodową Konwencją RAMSAR, której celem jest ochrona terenów podmokłych, ważnych jako siedlisko życiowe ptaków.

W roku 1996 powstał Park Krajobrazowy „Ujście Warty”, obejmujący ochroną tereny położone wokół rezerwatu, którego głównym celem jest ochrona otwartych siedlisk, przede wszystkim podmokłych łąk i pastwisk położonych na polderach w „Ujściu Warty”. Obszar całego Parku Krajobrazowego, którego część znajduje się w granicach projektowanego Parku Narodowego „Ujście Warty”, tworzy kompleks o powierzchni ponad 28 tys. ha.

Obszar Parku Krajobrazowego „Ujście Warty” zostanie pomniejszony o tereny które wejdą w skład obszaru Parku Narodowego „Ujście Warty” i będzie nadal pełnił dotychczasowe funkcje. Wyznaczona dla Parku Narodowego „Ujścia Warty” otulina będzie leżała w granicach Parku Krajobrazowego „Ujście Warty”, w którym nadal obowiązywać będą zasady określone w Rozporządzeniu nr 7 Wojewody Gorzowskiego w sprawie jego utworzenia.

Głównymi celami utworzenia Parku Narodowego „Ujście Warty” są:

1. ochrona zasobów przyrodniczych, przede wszystkim unikalnych siedlisk zalewowych ważnych dla ptaków wodnych i błotnych w ciągu całego roku;
2. przywrócenie naturalnego i seminaturalnego charakteru obszaru;

3. rozwój badań naukowych, w tym szczególnie w dziedzinie nauk przyrodniczych na terenie parku;

4. rozwój turystyki ekologicznej i edukacji przyrodniczej w celu upowszechnienia wartości przyrodniczych;

5. sprzyjanie ekonomicznemu rozwojowi regionu „Ujście Warty” i podnoszenia poziomu życia jego mieszkańców;

Założone cele będą realizowane poprzez:

1. objęcie ochroną w ramach parku narodowego wszystkich najcenniejszych siedlisk zalewowych ważnych dla ptaków wodnych i błotnych w różnych okresach fenologicznych;

2. objęcie całego obszaru Parku Konwencją RAMSAR;

3. udostępnienie naukowe, turystyczne i edukacyjne zasobów przyrodniczych Parku w sposób nie kolidujący z potrzebami ich ochrony;

4. realizacja programów inwentaryzacji i ochrony wybranych elementów różnorodności biologicznej oraz zrównoważone ich użytkowanie;

5. współpracę Dyrekcji Parku z samorządami lokalnymi celem promocji i zrównoważonego rozwoju regionu;

6. wypracowanie zasad modelu funkcjonowania obszarów cennych przyrodniczo, ekstensywnie użytkowanych rolniczo, a także spełniających funkcje przeciwpowodziowe.

Dla prawidłowego wykonywania ochrony przyrody na terenie Parku proponuje się wprowadzenie szeregu regulacji prawnych. Mają one na celu:

1. ochronę zespołów roślin i zwierząt bytujących w Parku;

2. określenie zasad udostępnienia terenu Parku dla zwiedzających;

3. określenie zasad rolniczego wykorzystania Parku;

4. opracowanie planu ochrony dla całego Parku – obecnie funkcjonuje Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Słońsk”, istnieje konieczność5. opracowania planu dla pozostałej części parku narodowego;

Obecnie obszar projektowanego Parku Narodowego „Ujście Warty” posiada opracowane następujące programy:

1. Proekologiczne rolnictwo w Parku Krajobrazowym „Ujście Warty”;

2. Koncepcja rozwoju turystyki przyjaznej środowisku na terenie Parku Krajobrazowego „Ujście Warty”;

Programy te, jak również materiały pochodzące z Planu Ochrony Rezerwatu „Słońsk” będą podstawą do przygotowania planu ochrony dla przyszłego parku narodowego.

Kwestia wędkarskiego wykorzystania wód została rozwiązana z korzyścią dla ochrony przyrody. Na mocy porozumienia pomiędzy Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego a Polskim Związkiem Wędkarskim Zarządem Okręgu w Gorzowie Wlkp. wędkarze otrzymali pozwolenie wodno-prawne, na szczególne korzystania z wód w rezerwacie Słońsk. Integralną częścią

POWSTAJE PARK NARODOWY „UJŚCIE WARTY”

decyzji administracyjnej jest owe porozumienie, jak również Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Słońsk”, a w szczególności Operat Udostępnienia. Zasady te zostaną utrzymane w planie ochrony projektowanego Parku Narodowego.

Położenie Parku Narodowego „Ujście Warty” określają następujące współrzędne geograficzne w Systemie WGS 84:

Północ N 52° 39' 34.5"
Mościszki E 14° 49' 37.8"
 Wschód: N 52° 37' 52.8"
Oksza E 14° 54' 56.7"
 Południe
Czarnów E 14° 45' 38.1"
 Zachód: N 52° 34' 59.0"
Kostrzyn E 14° 38' 42.2"

Powierzchnia projektowanego Parku Narodowego „Ujście Warty” wynosi 7955,86 ha.

Składają się na nią grunty położone w następujących powiatach i gminach:

Wobec licznych zagrożeń, ważne jest zintegrowane zarządzanie całym obszarem projektowanego parku narodowego. Istotne jest połączenie pełnego monitoringu tutejszych zasobów przyrody z zarządzaniem administracyjnym. Wiąże się z tym stymulowanie rozwoju tutejszego rolnictwa, nadzorowanie melioracji oraz udostępnienie Parku dla celów naukowych, dydaktycznych, a także dla celów związanych z kwalifikowaną turystyką. W żaden sposób nie da się tego osiągnąć w ramach obecnej struktury ochronnej.

Podniesienie rangi tego obszaru stworzy szansę ekonomicznego rozwoju dla tutejszych mieszkańców. Park narodowy prawidłowo zarządzany, kładący duży nacisk na udostępnienie zasobów przyrody dla turystyki kwalifikowanej, stanowić może niepowtarzalną szansę dla rozwoju agroturystyki. Nie bez znaczenia, dlatego będzie także bliskość zachodniej granicy państwa oraz Berlina.

Zapewne także argumenty natury ekonomicznej, obok piękna przyrody spowodowały, że projekt utworzenia parku narodowego spotkał się z tak dużym poparciem władz samorządowych. Podpisanie deklaracji intencji było tylko wstępem do ich aktywnego udziału w procesie tworzenia nowego parku narodowego. Stanowi to jednocześnie optymistyczny przyczynek na przyszłość dla prawidłowego funkcjonowania Parku.

Wszystkie zakazy obowiązujące na terenie Parku wynikają z głównego celu ochrony, jakimi są: ochrona ptaków wodnych i błotnych oraz ich siedlisk. Zakazy te obowiązują już w chwili obecnej, od czasu zatwierdzenia w roku 1998 Planu Ochrony Rezerwatu Przyrody „Słońsk”.

Proponuję się utworzenie Parku z dniem 01 lipca 2001 ponieważ zmniejszy to koszty jakie poniesie budżet państwa w roku 2001 oraz pozwoli na lepsze przygotowanie zaplecza, a także na dokonanie właściwego naboru pracowników o jak najwyższych kwalifikacjach, którzy będą zatrudnieni w administracji oraz w gospodarstwie pomocniczym projektowanego Parku.

Koszt utworzenia Parku Narodowego „Ujście Warty” z dniem 1 lipca 2001 roku.

Do wykonania zadań nałożonych na park narodowy ustawą o ochronie przyrody winno zostać utworzonych 26 stanowisk pracy w sferze budżetowej, dla których w ramach limitu wynagrodzeń należy przewidzieć środki w wysokości 349 tys. zł na wynagrodzenia (z tego 321 tys. zł wynagrodzenia osobowe i 28,0 tys. zł na dodatkowe wynagrodzenia roczne). Pochodne od wynagrodzeń w sferze budżetowej będą wynosić 70,0 tys. zł.

W gospodarstwie pomocniczym winno być utworzone 12 stanowisk pracy, dla których wynagrodzenie będzie wynosić około 86,0 tys. zł (z tego 79,0 tys. zł wynagrodzenia osobowe i 7,0 tys. zł na dodatkowe wynagrodzenia roczne). Pochodne od wynagrodzeń w gospodarstwie pomocniczym będą wynosić 17,0 tys. zł.

Łącznie wydatki bieżące wynosić będą 900 tys. zł z czego 381 tys. zł przeznaczone będzie na zakupy m.in. wyposażenia, środków łącznie, na jednorazowe zlecenie wykonania i oznaczenia terenu Parku właściwymi tablicami informacyjnymi, kosztów wynajmu mieszkań i wypłaty rekompensat dla pracowników Służby Parku (ok. 48 tys. zł), zwrotu utraconych dochodów gmin (oszacowanych na ok. 53 tys. zł). Projektowany Park z racji braku powierzchni leśnej nie będzie płatnikiem podatku leśnego.

Z utworzeniem Parku związane są znaczne wydatki majątkowe, na które została przewidziana kwota 1 600 tys. zł, m.in. na zakupy środków transportu, łodzi patrolowej, wyposażenia Straży Parku, mieszkań służbowych.

Aby zapewnić właściwe funkcjonowanie Parku, gospodarstwo pomocnicze w pierwszych latach działalności będzie wymagało dotacji w wysokości 100,0 tys. zł rocznie.

Ogółem koszt utworzenia Parku Narodowego „Ujście Warty” będzie wynosić 2500,00 tys. zł (z tego wydatki majątkowe 1600,00 tys. zł, wydatki bieżące 900,00 tys. zł), w latach przyszłych koszt utrzymania Parku winien kształtować się w wysokości ok. 1500,00 tys. zł.

Siedziba dyrekcji Parku znajdować się będzie w budynku Centrum Edukacji Przyrodniczej w Chyrczynie, obecnie od roku 1996 znajdującego się w gestii Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego.

Zestawienia uwag z uzgodnień międzyresortowych do projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia Parku Narodowego „Ujście Warty”.

- 11 kwiecień 2001r.

WIELKOPOLSKI BIULETYN EKOLOGICZNY 3/2001

POWSTAJE PARK NARODOWY „UJŚCIE WARTY”

Opracował:
Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego,
Park Krajobrazowy „Ujście Warty”
Tel. (0-95) 75-24-027

Ministerstwo Środowiska
Departament Leśnictwa, Ochrony Przyrody i Krajobrazu
Tel. (0-22) 57-92-278